KNIHA TŘETÍ

1 KDYŽ JSME PLULI TŘETÍ den, obklopila nás zčistajasna temnota a denní světlo zmizelo. Od širého moře se zvedl vítr proti lodní přídi a kormidelník nařídil otočit ráhna. Plavci je rychle otáčeli; na jedné straně plachtu svinovali s velikým úsilím vzhůru k závěsu (poryv větru přišel tak náhle, že nedovolil plachtu svinovat na opačnou stranu), na druhé straně ji ponechali jako předtím; tím se stalo, že vítr mohl loď obrátit. Loď se položila na bok, na druhé straně se zvedla do výše a byla celá našikmo. Všem se zdálo, že se už už naráz převrhne, jak se do ní vítr opře. Všichni jsme se přesunuli na zvednutou stranu lodi, abychom ulehčili té straně, která se ponořovala, a tak vytvořili trochu protiváhu proti naklonění.

Mnoho jsme tím nedosáhli. Paluba lodi na vyvýšené straně nás spíše vznesla do výše, než aby pod námi poklesla. Nějaký čas jsme se snažili tímto způsobem uvést na vlnách se zmítající loď do rovnováhy, pojednou však se vítr opřel do lodi z opačné strany a málem se potopila. Náhlým obratem se zvedla ta strana, která se až dosud nakláněla k hladině, a druhá, která čněla do výše, se ponořila do moře. Na lodi nastal veliký povyk a lidé přebíhali s křikem na svá původní místa. Potřetí a počtvrté a ještě častokrát jsme zakoušeli totéž a měnili jsme polohu stejně jako loď. Ještě než jsme dokončili jedno přemístění, již nám nastával běh na druhou stranu.

2 Celý den jsme na lodi přenášeli zavazadla sem a tam a tisíckrát jsme tak proběhli dráhu jako při vytrvalostním závodě; při tom jsme čekali, kdy nastane smrt, která nebyla daleko, jak se dalo tušit. Za časného odpoledne konečně slunce zmizelo a viděli jsme se jako při svitu měsíce. Po nebi létaly zážehy blesků, nebesa zněla hromy, ve vzduchu se ozýval rachot, na který odpovídal hřmotem svár vln, a mezi nebem a mořem lomozil hluk rozličných větrů.

Ovzduší zvučelo jako polnice a lana, utržená od plachty, odpovídala svištěním. Obávali jsme se, že se dokonce prkna lodi rozlámou a že se loď rozpadne, jakmile povolí čepy. Po celé lodi byly roztaženy přístřešky, neboť se strhl prudký liják. V úkrytech pod přístřešky jsme prodlévali jako v jeskyních a odevzdali jsme se osudu, vzdavše se nadějí.

Ze všech stran dorážely mohutné vlny, některé zepředu, jiné proti zádi lodi, a srážely se proti sobě. Vrcholky vln zdvihaly loď do výše a v hlubokých mezerách mezi nimi se loď propadala do hlubin. Vlny se podobaly pohořím i propastem. Nejstrašnější však byly vlny z boku. Moře vystupovalo vzhůru k lodi, valilo se přes zábradlí a přelévalo se přes celou loď. Vlny se zdvihaly do výše, až se dotýkaly samotných oblak, a zdálky vypadaly proti lodi jako hory. Když se člověk díval zblízka, zdálo se mu, že chtějí loď pohltit. Byl to boj mezi vichřicí a vlnami. Nemohli jsme se udržet na nohou, jak se loď kymácela. Všichni jsme dohromady křičeli, moře hlučelo, vichr svištěl, ženy plakaly, muži bědovali, lodníci křičeli rozkazy a vše to bylo plno slz a naříkání.

Kormidelník dal shodit náklad. Nečinil se rozdíl mezi stříbrem a zlatem a věcmi bezcennými, všechno bez rozdílu jsme z lodi vyhazovali. Mnozí z cestujících se sami chápali věcí, ve které skládali své naděje, a spěšně je házeli do moře. Konečně již nebylo na lodi žádné zboží, ale bouře nepolevovala ani po takových obětech.

3 Nakonec se kormidelník vzdal, pustil kormidlo z rukou, ponechal loď moři napospas, dal připravit vlečný člun, poručil plavcům do něho vstoupit a sám sestup řídil. Lodníci do člunu naskákali jeden za druhým. A tu nastala nová hrůza, boj muže proti muži. Ti, kdo na člun sestoupili, přesekávali již lano, kterým byl člun k lodi přivázán; všichni cestující spěchali, aby také seskočili tam, kde viděli, že kormidelník lano přidržuje. Ti však, kdo již byli na člunu, se tomu protivili. Měli sekery a meče a vyhrožovali, že zabijí toho, kdo k nim sestoupí. Mnozí cestující se také podle možnosti ozbrojili a bránili se; někdo se chopil kusu starého vesla, jiný prkna z veslařské lavice. Na moři bylo zá-

konem násilí a toto byl nový způsob námořního boje.

Ti kdo byli ve člunu, se báli, aby se nepotopil pod množstvím lidí, kteří se do něho nahrnuli, a sekerami i meči bili ty, kdo k nim do člunu seskočili; ti zase klacky a vesly rány při seskoku odráželi. Někteří padali, sotva se člunu dotkli, jiní se na člun dostali a zápasili s těmi, kdo už tam byli. Ani přátelství, ani stud nebyl nikomu na překážku; každý se staral o své bezpečí. Nikdo nemyslel na to, aby prospěl druhým. Tak ruší veliké nebezpečí zákony přátelství.

4 V tu chvíli se jeden z cestujících, mladík velké síly, chopil lana a člun přitahoval. Když byl člun již blízko, chystal se kdekdo do něho skočit, jakmile se přiblíží. Dvěma nebo třem se to podařilo, ač ne bez krveprolití. Mnozí pak, kteří se pokusili seskočit, spadli z lodi do moře. Plavcům se brzy podařilo člun uvolnit tím, že lano přesekli sekerou, a nechali plavidlo plout, kam je vítr hnal. Kdo byli na lodi, proklínali člun a přáli mu, aby se potopil. Loď se motala na vlnách dokola, až pojednou narazila na podmořské skalisko a celá se rozbila. Po nárazu spadl stěžeň na druhou stranu a část lodi roztříštil, část jí potopil.

Kdo se ihned zalkli mořskou vodou a klesli ke dnu, těm se i v takovém neštěstí vedlo lépe, protože jejich smrtelný strach dlouho netrval. Smrt na moři je zdlouhavá a zachvacuje člověka, dřív než se mu opravdu něco stane. Oči vidí jen a jen moře a tak strach bezmezně zvětšují. Smrt tím připadá člověku strašnější. Jak obrovské je moře, tak veliký je i strach. Někteří se pokoušeli plavat, ale vlny jimi mrštily o skalisko a tak přišli o život; mnozí také spadli do moře spolu s úlomky dřev a nabodávali se na ně jako ryby a polomrtví naříkali.

5 Když se loď rozpadla, zachránilo pro nás jakési dobré božstvo kus přídě. Seděl jsem na něm spolu s Leukippou a mořský proud nás unášel. Meneláos, Satyros a jiní cestující dosáhli stěžně, chopili se ho a plavali. Nablízku jsme také viděli Kleiniu, jak plave na ráhně, a slyšeli jsme jeho křik:

„Drž se dřeva, Kleitofóne!" Hned nato se přes něho zezadu převalila vlna. Zabědovali jsme. V okamžení potom

vlna zasáhla i nás. Naštěstí však, když se k nám přiblížila, podběhla pod námi, takže se dřevo jen zvedlo na její hřeben a my jsme Kleiniu zase spatřili.

„Smiluj se, vládce Poseidóne," zvolal jsem v úzkosti, „a ušetři zbytků po ztroskotání, které jsi způsobil. Přečkali jsme ve strachu již několikerou smrt; chceš-li nás však usmrtit, pak náš konec neodkládej. Jediná vlna ať nás pohltí. Je-li souzeno, abychom se stali potravou živočichů, pak ať nás zahubí jediná ryba, jediné břicho nechť nás pohltí, abychom i v rybích útrobách byli pohřbeni společně."

Za malou chvíli po této modlitbě vichřice skoro úplně ustala a divoké vlnění se uklidnilo. Moře bylo plné mrtvých těl. Menelaa a jeho druhy vlny brzy donesly ke břehu; bylo to pobřeží egyptské a celé tamní území ovládali tenkrát loupežníci. My jsme pozdě večer řízením osudu dorazili do Pélúsia. S radostí jsme vstoupili na souš a velebili jsme bohy. Potom jsme oplakali Kleiniu a Satyra, protože jsme mysleli, že zahynuli.

6 V Pélúsiu je posvátná socha Dia Kasia. Má podobu mladého muže, spíše podobného Apollónovi, neboť je asi v jeho stáří. Na pozvednuté ruce drží granátové jablko, jehož význam se týká mystického kultu. Pomodlili jsme se k bohu a požádali jsme ho o znamení o Kleiniovi a Satyrovi, lidé totiž říkali, že tento bůh má věští moc, a obcházeli jsme chrám.

V zadní svatyni jsme viděli obraz o dvou částech, bylo na něm napsáno i jméno malíře Euantha. Zpodobňoval Andromedu a Prométhea, oba v poutech (právě proto je myslím malíř spojil dohromady). I jinak si byly oba výjevy podobny. Oba byli upoutáni ke skále, katy jim oběma byla divoká zvířata, jemu ze vzduchu, jí z moře; na pomoc jim přišli dva příbuzní z Argu, Prométheovi Héraklés, Andromedě Perseus. Héraklés sestřelil šípem ptáka Diova a Perseus zápasil s Poseidónovou mořskou obludou; Héraklés stál při střelbě z luku na zemi, Perseus se zase vznášel ve vzduchu na křídlech.

7 Ve skále je dutina tak veliká jako dívka; není to však

dutina vytvořená lidskou rukou, nýbrž přírodní. Malíř znázornil hrubý povrch výklenku v kameni, tak jak jej země vytvořila. Dívka stojí uvnitř. Nehledí-li se na krásu, vypadá na pohled jako podivuhodná socha; když si člověk nevšimne pout a mořské obludy, podobá se improvizovanému náhrobku. Na jejím obličeji se mísí krása se strachem, strach tkví na tvářích a z očí září krása. Ani bledost tváří však nebyla zcela bezbarvá, jejich červeň byla mírně nanesena, ani zář jejích očí nebyla bez stínu obav, neboť se podobala právě uvadlým fialkám; takovým způsobem je malíř ozdobil krásným strachem. Paže měla vztaženy ke skále a shora k ní připoutány, ruce visely jako hrozny na vinné révě. Dívčiny paže byly zcela bílé a přecházely do šeda, podobalo se, že jí odumírají prsty. Takto připoutána čeká na smrt. Vystrojena je jako na svatbu, jako nevěsta Hádova. Bílý spodní šat má až na paty, svrchní šat jemný jako pavučinu, utkaný nikoli z ovčí vlny, nýbrž z vláken motýlů, jaký tkají ženy v Indii, berouce si vlákna ze stromů.

Naproti dívce se z hlubin mořských vynořuje obluda, její tělo je skoro celé zahaleno vlnami, jen hlava vyčnívá nad hladinu. Pod mořskou vodou vln se rýsuje stín jejího hřbetu s řadami šupin, zakřivení její šíje s hřívou z ostnů a mrskající se ocas. Její tlama je veliká a široká, je otevřena dokořán až po plece a ústí rovnou do břicha. Mezi obludou a dívkou je namalován Perseus, jak sestupuje z oblak. Snáší se k divému zvířeti úplně nahý; má jen pláštík přes ramena a na nohou sandály v podobě křídel. Na hlavě má pokrývku podobnou přilbici Hádově. V levici třímá hlavu Gorgóniny a drží ji před sebou jako štít; je strašná i na obraze. Oči vyvalené, na spáncích rozcuchané, hady se ježící vlasy; i na obraze je její pohled hrozivý. Takovou zbraň měl Perseus v levici; pravou ruku měl ozbrojenu dvojitou zbraní, rozštěpenou na srp i meč. Jílec byl pro obojí společný a čepel byla do poloviny meč, potom se dělila jednak na část špičatou, jednak na část zakřivenou. Špičatá část zůstala mečem, jako začátek čepele, zakřivená část byla srp, takže jedinou ranou bylo možno jednak bodnout, jednak řezat. Takový byl příběh Andromedin.

8 Druhý obraz se týkal Prométhea. Prométheus je přikován ke skále a Héraklés je ozbrojen lukem a kopím. Dravec drásá Prométheovy vnitřnosti; právě je otvírá a již je otevřel, ponořuje zoban do otvoru a vypadá, jako by se v ráně přehraboval a hledal játra. Jater je kus vidět, nakolik malíř ránu otevřel; špičky svých drápů pták zaťal do Prométheových stehen. Prométheus je bolestí celý přikrčen, bok má křečovitě stažen a stehno napíná ptáku vstříc; tím ho přibližuje k játrům; druhou nohu má v křeči nataženou rovně dolů až po špičky prstů. Držení těla vyjadřuje bolest, obočí je zkřiveno, rty stažené, zuby vyceněné; lítost by tě pojala, jako by i sám obraz trpěl.

Héraklés přichází trpícímu na pomoc. Stanul, aby lukem zastřelil Prométheova trýznitele. Šíp má k luku přiložen, levici má vztyčenu kupředu a drží v ní oblouk luku, pravici přitahuje k prsům, a jak napíná tětivu, krčí loket dozadu. Všechno je znázorněno najednou, luk, tětiva i pravice; luk se tětivou prohýbá, ruka dělí tětivu na dvě části a tiskne se k prsům. Prométheus je pln naděje i strachu, pohlíží na ránu i na Hérakla; jistě by se chtěl dívat jen na něj, ale polovinu jeho pozornosti odvádí bolest.

9 Strávili jsme tam dva dni a zotavovali se z útrap. Potom jsme si najali egyptskou loď, měli jsme totiž trochu zlata, které jsme si zachránili, a vydali jsme se po Nilu na cestu do Alexandrie. Byli jsme rozhodnuti, že se usadíme nejraději tam, neboť v ní spíše najdeme své přátele, pokud je tam osud zanesl. Když jsme přibyli k jakémusi městu, zaslechli jsme pojednou veliký křik.

„Pastevec!" zvolal plavec a obrátil loď, aby plul zpátky. V tu chvíli bylo pobřeží plné strašlivých divokých lidí. Byli velikých postav a černé pleti, ale ne tak černé, jako jsou Indové, nýbrž takové, jako by to byli nepravi Aithiopové. Hlavy měli oholené, nohy tenké a tlustá těla. Všichni mluvili barbarským jazykem.

„Jsme ztraceni," pravil kormidelník a zastavil loď. Řeka je v těch místech velice úzká a čtyři z lupičů vstoupili na loď; všechno, co na ní bylo, pobrali, a vzali i naše zlato. Nás pak svázali, zavřeli do jakéhosi stavení, postavili k nám

stráže a odešli. Druhý den nás chtěli odvést ke králi. Tím názvem označovali nejpřednějšího z lupičů. Bylo k němu daleko, dva dny cesty, jak jsme zvěděli od těch, kdo byli zajati s námi.

10 Když nastala noc, leželi jsme tak, jak jsme byli svázáni, a strážci odpočívali; tehdy jsem se, jak je ostatně přirozené, jal naříkat nad osudem Leukippiným. Uvažoval jsem, jakých útrap původcem jsem se pro ni stal. V hloubi duše jsem nad ní zalkal, ale potlačil jsem zvuk svého nářku.

„Bohové a dobří duchové," pravil jsem, „jste-li vůbec kde a slyšíte-li mě, čím jsme se tak velice provinili, že jsme museli v několika málo dnech zakusit takové množství útrap? Teď jste nás vydali do rukou egyptských lupičů, u nichž nedojdeme slitování. Řeckého lupiče by hlas obměkčil a prosba naklonila ke slitování. Slovo je často pro ubožáka přímluvčím. Jazyk dovede proměnit útrapy duše v prosbu a krotí hněv mysli těch, kdo naslouchají. Jakými slovy však máme prosit teď? Jaké záruky máme nabídnout? I kdyby někdo dovedl mluvit přesvědčivěji nežli Sirény, tito lidé ho neuslyší. Nezbývá mi než prosit jen posunky a svou žádost projevovat jen rukama. Je to bída! Svůj zármutek asi budu muset zahrát jako na divadle. Pokud jde o mě, tím se tolik netrápím, i když mě postihlo neštěstí nesmírné, jakými ústy však vyslovím tvé neštěstí, Leukippé, jakýma očima je opláči? Jsi tak důvěřivá k tomu, co ti osudná láska přinesla, věrná svému nešťastnému milenci! Jak nádherné jsou tvé svatební ozdoby! Ložnicí je ti žalář, země je tvým lůžkem, tvými náhrdelníky a náramky jsou provazy a sítě a lupič leží vedle tebe jako tvůj starosvat. Místo svatební písně ti tu někdo zpívá žalozpěv. Nadarmo jsme ti, ó moře, vyslovovali svůj dík; kašlu na tvé milosrdenství, lépe ses zachovalo vůči těm, které jsi připravilo o život. Tím, že jsi nás zachránilo, vydalos nás horší záhubě. Nedopřálos nám, abychom zemřeli bez přičinění loupežníků."

11 Takto jsem v tichosti naříkal, ale plakat jsem nemohl. Slzy jsou projevem očí při velkých neštěstích. Při menších nehodách stékají slzy nehlasně a jsou prosbou postižených vůči těm, kdo jim činí příkoří. Trpícím se uleví, jako když

se vyčistí zanícená rána. Je-li neštěstí příliš veliké, slzy prchají a zrazují i oči. Zármutek se s nimi potká, když vystupují na povrch, oslabí jejich sílu a unáší je s sebou dovnitř. Slzy jsou tak odvráceny od své cesty do očí, stékají do duše a způsobují, že se její poranění zhoršuje.

„Proč mlčíš, miláčku," pravil jsem Leukippě, která byla docela zticha, „proč mi nic neříkáš?"

„Protože jsem ztratila hlas ještě dříve nežli duši," odpověděla.

12 Při této rozmluvě jsme ani nezpozorovali, že nastalo jitro. Pojednou se kdosi přihnal na koni, byl to člověk s bujnou a divokou kšticí. I jeho kůň měl hřívu; byl bez postroje, bez pokrývky a bez ozdob; takové koně mají ti loupežníci. Přijel od náčelníka lupičů a pravil:

„Je-li mezi zajatými nějaká panna, mám ji odvést. Bude obětována bohu za vojsko na usmířenou."

Strážci se hned obrátili k Leukippě, ale ta se mě pevně chytila a plakala. Jedna část loupežníků ji ode mne odtrhovala, druhá část mě tloukla. Leukippu zvedli a odnesli, nás pak po chvíli v poutech odvedli.

13 Když jsme se vzdálili z vesnice na dvě stadia, zaslechli jsme veliký pokřik a zvuk polnice. Objevil se před námi oddíl vojáků, všichni v těžké zbroji. Jak je loupežníci spatřili, vzali nás do svého středu a stanuli, aby se jejich útoku bránili. V malé chvíli přibylo dalších padesát vojáků, někteří měli štíty až na zem, jiní byli ozbrojeni jako lehkooděnci. Lupičů bylo mnohem víc; sbírali hroudy ze země a házeli je po vojácích. Egyptské hroudy jsou horší než jakýkoli kámen, jsou těžké, tvrdé a nepravidelné. Nepravidelný tvar je způsoben hroty kamínků, takže když se hrouda hodí, způsobí jedním rázem dvojí poranění, bouli jako od kamene a řezné rány jako od střel.

Vojáci však zachycovali kameny štíty a málo se starali o házející lupiče. Když se loupežníci házením unavili, otevřeli vojáci obranný šik a kupředu vyběhli lehkooděnci; každý měl házecí kopí a meč; hodili kopí a nebylo, že by se byl někdo netrefil. Potom se přihrnuli těžkooděnci. Nastala tuhá bitva, z obou stran padalo mnoho ran, byli ra-

nění i mrtví. Co chybělo vojákům do počtu, to vyrovnali svou zkušeností.

Když jsme my zajatci zpozorovali, že lupiči kolísají, srazili jsme se dohromady, prorazili jsme jejich šik a vyběhli jsme jejich protivníkům vstříc. Vojáci nás zprvu chtěli pobít, protože nevěděli, oč jde, když však spatřili, že jsme bezbranní a spoutaní, pochopili, oč jde, vpustili nás do svých řad a poslali do zadního šiku, abychom si odpočinuli. V té chvíli také přijížděl větší počet jezdců. Když se přiblížili, roztáhli svůj šik po obou křídlech a lupiče obklíčili. Tím je sehnali dohromady na malý prostor a pobíjeli je. Někteří již leželi mrtví, jiní polomrtví ještě bojovali. Zbytek jich zajali.

14 Když se schylovalo k večeru, vzal si nás velitel vojáků po jednom a vyptával se nás, kdo jsme a jak jsme byli zajati. Každý vyprávěl něco jiného a i já jsem pověděl, co se mi přihodilo. Když velitel všechno zvěděl, přikázal, abychom se k němu připojili, a sám slíbil, že nám dá zbraně. Byl rozhodnut vyčkat na vojsko a zaútočit na hlavní tábor pastevců; bylo prý jich okolo deseti tisíc. Požádal jsem o koně, jezdil jsem totiž dobře, protože jsem byl vycvičen. Když mi ho přivedli, předvedl jsem po pořádku bojové obraty, takže mě i velitel velice pochválil.

Toho dne mě pozval ke svému stolu, při večeři se vyptával na mé osudy, a když je slyšel, litoval mě. Když člověk poslouchá o cizím neštěstí, jímá ho útrpnost a ta se stává počátkem přátelství. Duše obměkčená smutkem událostí, o nichž slyšela, pozměňuje zároveň pomalu s nasloucháním o útrapách svůj soucit v přátelství a smutek ve skutky milosrdenství. Tak jsem pohnul velitele svým vyprávěním, že i on zaslzel. Více jsme nemohli udělat, protože Leukippé byla v moci lupičů. Velitel mi dal i služebníka, Egypťana, aby pečoval o mé věci.

15 Příští den se velitel chystal k dalšímu postupu a dal zasypat příkop, který nám stál v cestě. Na druhé straně příkopu jsme viděli loupežníky ve zbrani s velikou mocí; měli tam z hlíny narychlo postavený oltář a blízko něho stála rakev. Jacísi dva lupiči přiváděli dívku s rukama nazad

svázanýma. Nerozeznal jsem podobu lupičů, protože byli v plné zbroji, Leukippu jsem však poznal. Potom jí hlavu oblili posvátnou úlitbou a vodili ji kolem oltáře; kdosi jí při tom hrál na flétnu a kněz zpíval egyptskou píseň, pohyby obličeje a otvírání úst o tom svědčily. Na dané znamení se všichni od oltáře vzdálili. Jeden z mladíků se sklonil a přivázal ji zády ke kolům do země zaraženým, tak jak znázorňují sochaři Marsyu přivázaného ke stromu. Pak vzal meč, vrazil jí ho do srdce a hluboko do vnitřností, až otevřel dolní část břicha. Ihned vyhřezly vnitřnosti a muži je rukama vytáhli a položili na oltář.

Jak se vnitřnosti opekly, rozřezali je na kousky a každý loupežník kousek snědl. Když to viděli vojáci a jejich velitel, všichni najednou vykřikli nad tím, co se dálo, a odvraceli oči od toho pohledu. Já však jsem byl jako beze smyslů, nemohl jsem oči odtrhnout a díval jsem se. Byl jsem zdrcen, nezměrné neštěstí mě zasáhlo jako blesk. Pověst o Niobě zajisté není vymyšlená; i ona zakusila něco takového nad záhubou svých dětí a její strnutí dalo podnět k domněnce, že se proměnila v kámen. Když vše skončilo, jak jsem se domníval, vložili tělo do rakve, zakryli víkem a nechali rakev na místě. Oltář strhli a dali se bez ohlížení na útěk. Tak jim totiž právě věštbou kněz přikázal.

16 Večer byl již celý příkop zasypán. Vojáci přešli na druhou stranu, utábořili se nedaleko za ním a dali se do jídla. Velitel se mě snažil utěšit, protože jsem byl jako tělo bez duše. Za první noční hlídky jsem se přesvědčil, že všichni odpočívají, a vyšel jsem s mečem, abych se zabil na její rakvi. Když jsem se k ní přiblížil, zdvihl jsem meč a promluvil jsem:

„Ubohá Leukippé, ze všech lidí nejnešťastnější, nepláču jen nad tvou smrtí, pláču nad tím, že jsi umřela v cizině; nepláču nad tím, že jsi byla života zbavena násilím, ale nad tím, že si z tvého neštěstí udělali slávu, že ses stala očistnou obětí pro nečistá těla, že tě zaživa rozřezali a ty ses, běda, dívala na celé to sekání, že se podělili o tajemství tvého života; pláču nad tím, že tvým pohřebištěm je neblahý oltář a rakev. Tvé tělo tu leží, ale kde jsou tvé

vnitřnosti? Menší by bylo neštěstí, kdyby je byl strávil oheň. Hrobem tvých vnitřností se však teď stala potrava loupežníků. Jaké to pochodně u oltáře! Jaké to neslýchané pokrmy! A na takové oběti se bohové shůry dívali, oheň neuhasl; plápolal, ač poskvrněn, a nesl vzhůru bohům vůni oběti. Přijmi, Leukippé, ode mne posmrtnou oběť, která ti patří."

17 Po těch slovech jsem zdvihl meč, abych jej do sebe ponořil a tak se zabil. Vtom vidím dvě postavy (byla měsíčná noc), jak ke mně z druhé strany kvapem utíkají. Vyčkal jsem tedy, protože jsem myslel, že jsou to lupiči, abych sešel ze světa jejich rukama. V tu chvíli již byli u mne a oba vzkřikli. Byli to Meneláos a Satyros. Když jsem spatřil své přátele mimo očekávání živé, ani jsem je neobjal, ani jsem nebyl radostí bez sebe, tolik mě otupil zármutek nad neštěstím. Chopili se mé pravice a pokoušeli se mi vyrvat meč.

„Při bozích," zvolal jsem, „nezáviďte mi krásnou smrt, vždyť je to lék v neštěstí. Nemohu už žít, i kdybyste mě k tomu nutili, když Leukippé tak hrozně zahynula. Tento meč mi odejmete, ale meč mého bolu je zaražen uvnitř a postupně mě rozřezává. Či chcete, abych zemřel ranou nesmrtelnou?" Na to mi odpověděl Meneláos:

„Chceš-li kvůli tomuhle umřít, pak hleď svůj meč schovat. Leukippé nyní pro tebe vstane z mrtvých." Pohlédl jsem na něho a pravil jsem:

„V tak velkém neštěstí se mi ještě vysmíváš? Pamatuj, Meneláe, na Dia Pohostinného!"

Meneláos zaťukal na rakev a řekl:

„Protože mi Kleitofón nevěří, dosvědč sama, Leukippé, zda žiješ!" Zároveň s těmito slovy pohnul dvakrát či třikrát rakví a já jsem zaslechl zevnitř slaboučký hlásek. Pojala mě hrůza a pohlédl jsem na Meneláa, neboť jsem ho považoval za čaroděje. Meneláos rakev otevřel a z ní vystoupila Leukippé. Byl to, bohové, pohled strašlivý a zdrcující. Její břicho bylo rozpáráno odshora dolů a zbaveno vnitřností. Vrhla se ke mně, objala mě a v objetí jsme oba padli na zem.

18 Sotva jsem se trochu vzpamatoval, promluvil jsem k Meneláovi:

„Což mi nepovíš, co to znamená? Nevidím snad Leukippu? Což ji nedržím a neslyším její slova? Co to bylo, co jsem včera viděl? Buď byl sen tamto, nebo sním teď! Hle, i její polibek je opravdový a živoucí a sladký jako dřívější polibky Leukippiny!"

„Teď však," odvětil Meneláos, „obdrží zpátky své vnitřnosti a její rána na prsou se zhojí; spatříš ji neporaněnou. Zakryj si však tvář, budu k tomu vzývat Hekatu."

Uvěřil jsem mu a zakryl jsem se. Meneláos začal provádět jakési kejkle a pronášel k tomu nějaká slova. Zároveň se slovy odstraňoval s Leukippina těla to, co byl připravil na oklamání lupičů, a vrátil jí původní podobu. Potom řekl:

„Odhal tvář!" Vyhověl jsem pomalu a se strachem, neboť jsem se opravdu domníval, že je Hekaté přítomna. Jakmile jsem však sundal ruce z očí, spatřil jsem Leukippu bez jakéhokoli poranění. Užasl jsem ještě více a prosil jsem Meneláa:

„Nejdražší Meneláe, jsi-li nějaký služebník boží, pověz mi, kde to jsme a co znamená to, co vidím?" Leukippé však řekla:

„Přestaň ho děsit, Meneláe, a řekni mu, jak jsi loupežníky podvedl."

19 Meneláos začal vyprávět:

„Víš, že jsem rodem Egypťan, říkal jsem ti to již na lodi. Většina mého majetku leží okolo této vesnice a její představení mě znají. Když jsme ztroskotali, vyhodilo mě moře na břehy egyptské a spolu se Satyrem mě zajali loupežníci, kteří v těch místech hlídkovali. Když mě přivedli k jejich náčelníkovi, ihned mě někteří z lupičů poznali, rozvázali mi pouta a nabádali mě, abych byl dobré mysli a abych se účastnil jejich podniků jako jeden z nich. Vyžádal jsem si i Satyra, jako by byl můj. ‚Ale ano,' odpověděli, ‚nejdříve nám však dokaž svou odvahu.' V té době dostali věštbu, že mají obětovat dívku a tak očistit své lupičské řemeslo. Po oběti měli okusit jejích vnitřností, ostatek těla vložit do rakve a odejít, aby vojsko nepřátel

mohlo přejít přes místo oběti. Ostatní pověz ty, Satyre, teď je řada na tobě."

20 „Jakmile jsem byl násilím přiveden do tábora," pokračoval Satyros, „zaplakal jsem, pane, s bolestí, když jsem se dozvěděl o osudu Leukippině. Prosil jsem Meneláa, aby dívku jakýmkoli způsobem zachránil. Jakýsi dobrý duch nám přišel na pomoc. Den před obětí jsme náhodou seděli zarmouceni u moře a přemýšleli, co máme udělat. Někteří z lupičů spatřili loď, která sem zabloudila z neznalosti pobřeží, a učinili na ni útok. Cestující na lodi poznali, o koho jde, a snažili se hnát loď nazpátek. Když je však lupiči dostihli, začali se bránit. Byl mezi nimi také člověk, který přednáší v divadlech básně Homérovy. Ozbrojil sebe i své druhy homérskými rekvizitami a dali se do boje. Proti prvním útočníkům se dost dobře drželi, když však připlulo více loupežnických loděk, lupiči loď potopili a lidi z ní pobili. Jejich pozornosti unikla jakási bedna, která vypadla z trosek a kterou proud zahnal k nám. Meneláos se jí chopil a odešel se mnou stranou (myslel jsem si, že v ní bude něco užitečného). Otevřel ji. Spatřili jsme plášť a dýku, která měla rukojeť dlouhou čtyři dlaně a na ní čepel kratičkou, ne delší než tři prsty. Meneláos dýku zvedl a bezděky zatočil čepelí, a malé ostří vyběhlo z rukojeti jako z nějakého úkrytu natolik, jak byla rukojeť dlouhá. Když otočil nazpět, ihned se čepel schovala dovnitř. Jak se zdá, používal dýky onen nešťastník na divadle, aby mohl předvádět zabíjení.

21 Tu jsem pravil Meneláovi: ‚Jestliže se chceš zachovat jako ušlechtilý muž, bůh nám posílá pomoc. Budeme moci dívku zachránit, aniž to lupiči zpozorují. Poslyš jak. Vezmeme ovčí kůži, jak jen nejjemnější seženeme, ve tvaru sáčku a velikosti asi lidského břicha, naplníme ji zvířecími vnitřnostmi a krví a zašijeme takovéhle napodobené břicho, aby z něho vnitřnosti nevypadly. Takovým způsobem dívku připravíme, oblékneme ji do širokého šatu, omotáme ji plátny a svážeme pásy, abychom ukryli, co jsme připravili. I věštba sama nám pro skrytí vaku pomůže. Praví totiž, že má být dívka zahalena až na paty a že má být rozťata středem přes oděv. Podívej se na tuhle dýku, jak je přizpůso-

bena. Opře-li se o nějaké tělo, schová se do rukojeti jako do pochvy. Diváci si myslí, že se čepel ponořila do těla, ona však se schovala do úkrytu v rukojeti a venku zůstala jen špička na prořízntutí napodobeného břicha, zatímco rukojeť se dotýká kůže toho, kdo je zabíjen. Když se čepel z rány vytáhne, vyběhne zase z úkrytu, jak povoluje tlak na rukojeť, a tak znovu diváky oklamává. Vypadá, jako by vystupovala z rány, zatímco vystupuje z mechanismu. Loupežníci sotva vědí, že se to tak dělá. Kůže se rozevře, vnitřnosti ranou vyhřeznou, my je sebereme a na oltáři obětujeme. Lupiči se potom již k tělu nepřiblíží a my je uložíme do rakve. Slyšel jsi, co nedávno říkal náčelník lupičů, že je třeba pro ně něco odvážného dokázat. Jdi tedy k němu a slib mu, že takový čin vykonáš.' Po těchto slovech jsem hlasitě vzýval Dia Pohostinného a připomínal jsem Meneláovi, že jsme jedli u jednoho stolu a že jsme spolu na moři ztroskotali.

22 ‚Veliká je to věc,' pravil tento statečný muž, ‚ale pro přítele je krásné podstoupit nebezpečí a sladká je smrt, i kdyby bylo třeba zemřít.' ‚Myslím, že i Kleitofón je naživu,' odvětil jsem; ‚když jsem se vyptával, řekla mi dívka, že zůstal svázaný mezi zajatci lupičů. Ti z loupežníků, kteří unikli náčelníkovi, říkali, že všichni jejich zajatci utekli směrem k vojsku. Očekává tě tedy Kleitofónova vděčnost a zároveň zachráníš ubohou dívku z tak nesmírného neštěstí.' Těmito slovy jsem ho přesvědčil a Štěstěna nám přišla na pomoc. Já jsem se staral o přípravu lsti, a právě když chtěl Meneláos říci lupičům o oběti, předešel ho z vůle boží náčelník a řekl: ‚U nás platí zákon, že mají nováčci začít službou při oběti, zvláště když je třeba obětovat člověka. Připrav se tedy nazítří k oběti. Bude třeba, aby se účastnil i tvůj služebník.' Meneláos odvětil: ‚Vynasnažíme se zajisté, abychom nebyli horší než kdokoli z vás. Bude však třeba, abychom si sami dívku co nejlépe připravili na rozseknutí.' ‚Oběť bude vaší záležitostí,' odpověděl náčelník.

Připravili jsme si dívku tedy sami tak, jak jsem řekl, a řekli jí, aby se ničeho nebála. Podrobně jsme probrali

všechny okolnosti, i že je třeba zůstat v rakvi. I kdyby snad usnula, že má za denního světla zůstat uvnitř. ‚Kdyby se nám naskytla nějaká překážka, zachraň se útěkem k vojákům.' To jsme jí řekli a vyvedli jsme ji k oltáři. Ostatek již víš."

23 Když jsem to vyslechl, byl jsem zmaten a na rozpacích, jak se Meneláovi odvděčím. Zatím jsem udělal to, co se obvykle dělává, klesl jsem mu k nohám, objímal jsem ho a vzdával mu úctu jako bohu. Má duše byla zalita nesmírnou radostí. S Leukippou tedy už bylo všechno v pořádku.

„A co Kleiniás," zeptal jsem se, „co se s ním stalo?"

„Nevím," odpověděl Meneláos, „hned po ztroskotání jsem ho viděl, jak se drží ráhna, ale kam se dostal, to nevím."

Uprostřed radosti jsem zesmutněl. Snad mi nějaké božstvo záviděl potěšení beze stínu. Já jsem byl příčinou, že se nikde neobjevil; jeho jsem si po Leukippě nejvíce vážil a jeho si ze všech moře podrželo, takže nepřišel jen o duši, ale také o svůj náhrobek.

„Ó moře bezcitné, nedopřálos nám svého milosrdenství beze zbytku!"

Odešli jsme spolu do tábora vojáků, vešli jsme do mého stanu a po zbytek noci jsme spolu rozmlouvali. Pověst o tom, co se stalo, se rozletěla na všechny strany.

24 Za svítání jsem přivedl Menelá̈a k veliteli a vše jsem mu vypověděl. Velitel měl radost a přijal i Menelá̈a za svého přítele. Vyptával se, jaká je síla nepřátel. Meneláos odpověděl, že nejbližší vesnice je plná odhodlaných mužů a že se shromáždilo velmi mnoho členů lupičské bandy, takže je jich na deset tisíc.

„Našich pět tisíc," pravil vojevůdce, „postačí proti dvaceti tisícům těch lidí. A co nevidět přibudou další dva tisíce z vojáků, umístěných v Deltě a okolo Héliopole proti barbarům." Sotva to dořekl, přiběhl nějaký otrok se zprávou, že z Delty přibyl posel od tamního vojska a vyřizuje, že se dva tisíce vojáků zdrží dalších pět dní. Nájezdy barbarů byly sice zastaveny, když však se již vojsko mělo vydat na cestu, že zůstal doma jejich posvátný pták kvůli pohřbu svého otce. Proto bylo třeba odchod o tolik dní zdržet.

25 „Jaký je to pták," zeptal jsem se, „když se mu dostává takových pocť? A jak obstarává pohřeb?"

„Ten pták se jmenuje Fénix; pochází z Aithiopie a veliký je jako páv. Co do krásy barev však zůstává páv za ním. Peří má protkáno zlatem a nachem a honosí se tím, že je ptákem Héliovým, což dosvědčuje i jeho hlava; má na ní nádhernou kruhovou korunku, což je obraz slunce. Je modrá, podobá se růži a je krásná na pohled: vystupují z ní paprsky, tvořené delšími brky. Dělí se o něj Aithiopové, jimž patří zaživa, a Egypťané, jimž patří po smrti. Když totiž zemře (a žije velmi dlouho, než zemře), přináší ho jeho syn k Nilu, připraviv jej pro pohřbení. Vezme hroudu nejvonnější myrhy, tak velikou, aby se do ní vešel mrtvý pták, zobákem ji vydlabe a vytvoří v ní dutinu; ta dutina pak je schránkou pro mrtvého ptáka. Potom vloží ptáka do této rakve, zasype otvor hlínou a letí s ním k Nilu. Následuje ho průvod jiných ptáků jako stráž. Pták se při tom podobá králi na cestách; Héliopolis nikdy nemine. Tam je totiž příbytek mrtvého ptáka. Fénix stane ve výši, rozhlíží se a čeká na služebníky boží. Potom přijde jeden egyptský kněz s knihou ze svatyně v ruce a porovnává ptáka s tím, kterého má na kresbě. Fénix ví, že se mu nedůvěřuje, proto ukazuje tajná znamení na svém těle, jakož i mrtvého, a pronáší pohřební řeč. Sluhové kněží Héliových vezmou mrtvého ptáka a pohřbí ho. Zaživa je tedy Fénix Aithiopem, protože se tam živí, po smrti se stává pohřbem Egypťanem."

KNIHA ČTVRTÁ

1 KDYŽ SE VOJEVŮDCE DOzvěděl, jak jsou nepřátelé připraveni a že se pomocný sbor opozdí, rozhodl se ustoupit zpátky do vesnice, ze které vyšel, dokud se spojenci nedostaví. Bylo mi vykázáno obydlí spolu s Leukippou nedaleko nad hlavním stanem velitelovým. Když jsem vstoupil dovnitř, objal jsem ji a chtěl jsem se k ní zachovat jako muž. Ona to však nedovolila.

„Jak dlouho se ještě budeme odříkat služby Afrodíty," ptal jsem se, „což nevidíš, co se nám všechno staví do cesty — ztroskotání, loupežníci, oběti a vraždy? Pokud nám vane příznivý vánek Štěstěny, využijme příhodné chvíle, než nás postihnou horší události."

„Ještě se nesluší," odvětila ona, „aby k něčemu došlo. Předevčírem, když jsem truchlila nad tím, že mám být zabita, se mi ve snu zjevila bohyně Artemis. ‚Neplač teď,' řekla mi, ‚neboť nezemřeš. Přijdu ti na pomoc; zůstaneš však pannou do té doby, než tě zasnoubím; tvým manželem se stane Kleitofón a nikdo jiný.' Bylo mi líto toho odkladu, ale těšila jsem se nadějemi do budoucna."

Když jsem slyšel o tom snu, vzpomněl jsem si, že jsem měl podobný. Zdálo se mi minulé noci, že vidím Afrodítin chrám a v něm sochu bohyně; když jsem se přiblížil, abych se pomodlil, dveře se zavřely. Byl jsem z toho smuten, ale zjevila se mi žena, která se podobala soše bohyně, a pravila mi: „Teď ti není ještě dovoleno, abys vstoupil do chrámu; jestliže však vyčkáš krátký čas, nejen že ti ho otevru, ale učiním tě i knězem bohyně." Vypověděl jsem Leukippě tento sen a již jsem se nepokoušel se jí vnucovat. Když jsem uvažoval nad Leukippiným snem, byl jsem z toho nemálo zmaten.

2 V té době Charmidés (tak se jmenoval vojevůdce) začal po Leukippě házet očima. Spatřil ji při této příležitosti: Vojáci ulovili podivuhodné říční zvíře, Egypťané mu říkají nilský kůň. Je to opravdu kůň, jak jeho název praví, podobou těla i nohou, jenže má kopyta rozdělena. Veliký je jako největší býk. Ocas má krátký a bez žíní, jakož i celé jeho tělo je bez srsti. Hlavu má okrouhlou, uši malé a tváře velmi podobné koňským. Nozdry má široce otevřené a vydechuje jimi ohnivý kouř jako z ohniště. Bradu má širokou stejně jako tváře: tlamu otevírá až po spánky. Špičáky má zakřivené, podobou i umístěním podobné jako divoký vepř, ale skoro třikrát větší.

3 Vojevůdce nás zavolal, abychom se přišli podívat. I Leukippé byla při tom. My jsme se dívali na zvíře, ale vojevůdce se díval na Leukippu; a brzy podlehl. Chtěl, abychom u něho zůstali co nejdéle, aby se pohledem na ni mohl těšit, a proto hledal, jak navázat řeč. Nejprve popisoval přirozenou povahu zvířete, potom způsob, jak se loví. Je prý to zvíře velmi žravé a dovede spást celé pole. Ulovit se dá jen lstí. Lovci vypozorují, kudy chodí, vykopou jámu a tu přikryjí svrchu rákosem a hlínou. Pod rákosovým krytem postaví dole dřevěnou klec otevřenou nahoru směrem k otvoru jámy. Potom číhají ve skrytu, až zvíře do jámy padne. Jakmile nilský kůň vstoupí na povrch, ihned se propadne do klece jako do doupěte. Lovci vyběhnou z úkrytu a naráz vrata klece uzavřou. Tak se zmocňují kořisti, která je tak silná, že by ji nikdo násilím nezmohl. „I v jiných ohledech je to zvíře nesmírně silné; kůži má, jak vidíte, tlustou, že ji nelze železem probodnout. Je to, abychom tak řekli, egyptský slon. Co do síly je hned za slonem indickým."

4 „A viděl jsi již někdy slona?" zeptal se Meneláos.

„Samozřejmě," odvětil Charmidés, „a slyšel jsem od lidí, kteří to dobře vědí, i o způsobu, jakým přichází na svět. Je to podivný způsob."

„Až dosud jsme ho neviděli," prohodil jsem, „leda na obrázku."

„Povím vám to," na to Charmidés, „máme přece času dost. Matka ho nosí v životě velice dlouho, deset let semenu dává podobu. Porodí po tak dlouhé době, aby bylo novorozeně již staré. Myslím, že právě proto je slon veliký a nepřemožitelný, žije dlouho a pomalu umírá. Žije prý

déle nežli Hésiodův havran. Tlamu má slon tak velikou, jako býk hlavu. Kdybys ho spatřil, řekl bys, že má jeho tlama dva rohy, jsou to však zakřivené sloní zuby. Mezi zuby mu vyčnívá chobot velikosti a tvaru polnice, věc to pro slona všestranně užitečná. Jím sbírá potravu a vše, co cestou najde k jídlu. Je-li to sloní pochoutka, ihned ji chobot sebere, stočí se dolů k tlamě a potravu jí podá. Spatří-li něco jemnějšího, chobotem to uchopí a otočí, celé zvedne a podá jako dárek nahoru svému pánu. Sedí totiž na něm člověk z národa Aithiopů, jakýsi jezdec na slonu. Slon se k němu lísá, bojí se ho, poslouchá ho a snáší od něho rány. Jako biče používá člověk železné sekery. Viděl jsem jednou zajímavou podívanou. Jakýsi Řek vložil hlavu zvířeti dovnitř do tlamy. Slon nechal tlamu otevřenou a dýchal na člověka, který mu v tlamě ležel. Divil jsem se obojímu, jak odvaze toho člověka, tak i lásce toho slona. Ten člověk tvrdil, že zvířeti se má dát i odměna. Slon prý člověku voní skoro jako indické voňavky, což prý je i lék proti bolení hlavy; slon ví o tomto léčení a zadarmo tlamu neotevře. Je to lékař přičinlivý a žádá odměnu napřed. Když dáš, poslechne a odvděčí se. Otevře tlamu a nechá ji otevřenou tak dlouho, dokud člověk chce. Slon totiž ví, že prodává vůni."

5 „A odkud má tak nestvůrné zvíře takovou příjemnou vůni?" zeptal jsem se.

„Protože se živí také takovou potravou," odpověděl Charmidés. „Indická země sousedí se sluncem. Indové první spatřují slunečního boha, když vstává, a jeho světlo na ně dopadá s větším žárem; jejich tělo zachovává barvu ohně. V Řecku roste květ černé barvy. V Indii však to není květ, nýbrž listí, jako je u nás listí na stromech. Květ skrývá svůj dech a nedává najevo svou vůni; buď se nechce vychloubat před těmi, kdo o vůni vědí, nebo ji nepřeje svým krajanům. Je-li však jen o kousek přenesen ze své vlasti za její hranice, přestává skrývat svou příjemnost, z listů se stává květem a vydává vůni. Je to černá růže indická. Slonům slouží za potravu, jako u nás kravám tráva, a protože se jí slon živí od narození, voní celý po takové potravě

a vydává velmi vonný vánek z hloubi prsou, kde je zdroj dechu."

6 Když jsme po vojevůdcových slovech odešli, vyčkal Charmidés krátkou chvíli (kdo je raněn láskou, není schopen snášet útrapy jejího žáru), poslal si pro Menelána, chopil se ho za ruku a pravil:

„Podle toho, co jsi vykonal pro Kleitofóna, vím, že jsi dobrý přítel. Uvidíš, že ani já nejsem horší. Prosím tě o laskavost, která je pro tebe maličkostí, a mně zachráníš duši, budeš-li chtít. Leukippé mě zničila, ty mě zachraň. Leukippé ti dluží za záchranu života. Dám ti za dobrou službu padesát zlaťáků a jí tolik, kolik bude chtít."

„Ponech si zlaťáky," odpověděl Meneláos, „a schovej si je pro ty, které své vděky prodávají. Pokusím se jako přítel, abych ti byl užitečný." Po těchto slovech přišel ke mně a všechno mi vypověděl. Radili jsme se, co máme dělat, a rozhodli jsme se, že ho oklameme. Odepřít bylo nebezpečné, aby třeba nepoužil násilí, utéci také nebylo možné, protože na všech stranách byli lupiči a on sám měl okolo sebe tolik vojáků.

7 Meneláos vyčkal krátký čas a odešel k Charmidovi.

„Věc se podaří," pravil, „přestože žena zpočátku tvrdošíjně odmítala. Když však jsem ji prosil a připomínal jí, co jsem pro ni vykonal, svolila. Vyslovila však spravedlivou žádost, abys jí poskytl odklad několika dní. ‚Snad až bych přišla do Alexandrie,' pravila, ‚tady je to jen vesnice a každý vidí, co se děje; je tu mnoho svědků.' "

„Prokazuješ mi přízeň příliš do budoucna," odpověděl Charmidés. „Kdopak má ve válce odkládat splnění své žádosti? Voják nosí smrt za pasem — a ví, zda bude žít? Smrt má přece tolik možností! Vyžádej mi od Štěstěny bezpečnost, a vyčkám. Jdu nyní do války s loupežnými pastýři a uvnitř v duši mám další boj; ničí mě voják s lukem a šípem. Jsem poražen a zasypán šípy. Zavolej, člověče, co nejdříve lékaře, neboť rána je těžká. Chystám se pálit nepřátele ohněm a Erós již zapálil jiné pochodně v mém nitru. Tenhle oheň, Meneláe, uhas nejdřív. Milostné objetí

je nádherné příznivé znamení před bitvou. Nechť mě k Areovi pošle Afrodíté."

„Přece nahlédneš," namítl Meneláos, „že to pro ni není snadné utajit věc, když je tu Kleitofón a tolik ji miluje."

„To je přece snadné," nato Charmidés, „můžeme poslat Kleitofóna pryč."

Když viděl Meneláos, jak má Charmidés naspěch, pojaly ho obavy o můj osud a rychle vymyslel něco pravděpodobného. Řekl:

„Chceš slyšet pravdu, proč ten odklad? Včera ji postihla měsíční nemoc, a proto se nemůže stýkat s mužem."

„Počkáme tedy tři nebo čtyři dni," rozhodl Charmidés, „to postačí. Žádám však od ní to, co mi dát může. Ať přijde ke mně a ať se mnou rozmlouvá. Chci slyšet její hlas, chci ji vzít za ruku, chci se dotknout jejího těla; to jsou útěchy v lásce. Mohu ji i políbit, tomu její nevolnost není na překážku."

8 Když ke mně Meneláos přišel a tohle mi řekl, zvolal jsem, že raději zemřu, než abych spatřil, jak Leukippé líbá někoho jiného, „Vždyť co je na světě sladšího?" volal jsem, „vždyť i dílo Afrodítino má své meze a své nasycení, a není ničím, když z něho odejmeš polibky. Líbání nezná mezí, nelze se ho nasytit a vždy je nové. Tři nejkrásnější věci vystupují z úst, dech, hlas a polibek. Rty se líbáme, ale pramen rozkoše je v srdci. Věř mi, Menelae, neboť v neštěstí nebudu před tebou nic skrývat, že jsem i já od Leukippy dostal právě jen to. Je ještě pannou a mou ženou se stala jen líbáním. Vyrve-li mi někdo i tohle, nesnesu to; moje polibky nebudou zprzněny."

„Potřebujeme tedy dobrou a rychlou radu," pravil Meneláos. „Každý zamilovaný má trpělivost jen potud, pokud má naději na úspěch; jeho myšlenky se upínají k samotnému cíli. Vzdá-li se naděje, změní své smýšlení a upadne v opak a odvážně klade překážky, kde jen může. Má i sílu něco vykonat, jakmile přestal trpět. Ta část duše, která se nebojí, popuzuje rozhněvanou část stále víc. A příležitost pomůže přes překážky."

9 Zatímco jsme přemýšleli, přiběhl kdosi rozčilen a vypověděl, že Leukippé na procházce náhle upadla a že obrací oči v sloup. Vyskočili jsme a běželi jsme k ní; spatřili jsme ji na zemi. Přistoupil jsem k ní a ptal jsem se jí, co jí je. Jak mě spatřila, vyskočila a udeřila mě do obličeje. Oči měla naběhlé krví. Když se ji Meneláos snažil zachytit, kopla po něm nohou. Pochopili jsme, že tato nemoc je jakési šílenství, pokoušeli jsme se ji chytit a přemoci silou. Zápasila s námi, aniž se starala o to, aby zakryla to, co ženy nerady ukazují.

Okolo stanu nastal ohromný zmatek, že přiběhl i vojevůdce, aby se podíval, co se děje. Nejprve měl podezření, že nemoc je lstí a úkladem proti němu a pohlížel na Meneláa s nedůvěrou. Jakmile však po krátké chvíli viděl pravdu, byl i on pohnut a pojala ho lítost. Vojáci přinesli provazy a ubohou spoutali.

Když jsem viděl pouta na jejích rukách, požádal jsem Meneláa (neboť většina ostatních již odešla): „Rozvažte ji, prosím vás, rozvažte ji. Tak jemné ruce nesnesou pouta. Nechte mě tu s ní; obejmu ji a sám budu jejím poutem; nechť šílí v mém náručí. Proč bych měl vůbec žít? Leukippé ani nepoznává, že jsem u ní. Leží přede mnou spoutána a já bídník ji nechci rozvázat, ač bych mohl. Proto nás osud vysvobodil z rukou lupičů, aby ses stala hříčkou šílenství? Ó jak jsme nešťastní, kdykoli se na nás štěstí usměje! Hrozbám domova jsme unikli, abychom nešťastně ztroskotali. Z moře jsme se dostali, z rukou lupičů jsme byli vysvobozeni, a teď nás zachvátilo šílenství. Jestliže se ti vrátí rozum, milovaná, znovu se bojím démona, aby ti něco zlého nezpůsobil. Kdo je nešťastnější nežli my, když se musíme bát i štěstí? Vrátí-li se ti rozum a zotavíš-li se, bude to opět hříčka osudu."

10 Po těchto slovech mně Meneláos a ti, kdo byli s ním, domlouvali a tvrdili, že takovéto nemoci nemají dlouhého trvání, často prý je jejich původ jen v životnosti mládí. Mladá krev se bouří plnou silou a rozlévá se žilami, a když zaplaví hlavu, zastře rozum. Je prý třeba poslat pro lékaře a zahájit léčení. Meneláos tedy odešel k vojevůdci a požádal

ho, aby dal zavolat táborového lékaře. Vojevůdce rád vyhověl. Zamilovaní rádi dávají příkazy, které jejich lásce prospívají. Lékař přišel a řekl:

„Teď ji uspíme, abychom zmírnili sílu záchvatu. Spánek je lék proti všem nemocem. Potom přineseme i další léky." Dal nám jakýsi malý lék, velikosti asi cizrnového zrna, nařídil rozpustit jej v oleji a vetřít jí do úst. Pravil, že připraví ještě další lék, který jí pročistí vnitřnosti. Vykonali jsme, co přikázal, a Leukippé po vetření léku do úst zakrátko usnula a spala po celou noc až do rána. Nespal jsem celou noc, seděl jsem smuten u ní a při pohledu na její pouta jsem pravil:

„Běda, miláčku, jsi spoutána i ve spánku, ani spánek nemáš svobodný. Jaká máš teď asi vidění? Jsi ve spánku při smyslech, nebo jsou i tvé sny šílené?"

Když se probudila, znovu vykřikovala nesmyslná slova. Zatím přišel lékař a podal jí další lék.

11 V tom čase přišel kdosi od vládce Egypta a přinesl vojevůdci dopis. Písemný rozkaz ho zřejmě nabádal k uspíšení války; vydal totiž okamžitě rozkaz, aby všichni stanuli ve zbrani proti loupežným pastýřům. Všichni vojáci se ihned vzchopili co nejrychleji, popadli zbraně a postavili se pod vedení svých hejtmanů. Vydal jim heslo a rozkázal utábořit se ve válečném pořádku. Sám zůstal na místě. Druhého dne zrána vyvedl vojsko proti nepřátelům.

Poloha vesnice byla takováto: Nil teče shora od egyptských Théb a pokračuje tak až do Memfidy a ještě trochu níže. U konce velkého toku je vesnice, která se jmenuje Kerkasóros. Od tohoto místa obtéká suchou zemi a z jedné řeky se stávají tři, vždy dvě z obou stran spojené vytvářejí ostrov v podobě písmene delta a jedna teče dále jako před rozdělením. Žádná z těchto řek však nedosahuje svým tokem až k moři, nýbrž dělí se porůznu u různých měst. Rozdělené toky jsou větší nežli řeky v Řecku. I když se řeka tolikrát dělí, přece neztrácí svou sílu. Je splavná, čerpá se z ní k pití i pro zavlažování.

12 Mohutný Nil je jim vším, řekou i pevninou, mořem i jezerem. Je to podivuhodný pohled, vidět zároveň loď

i motyku, veslo i pluh, kormidlo i srp, chatrče plavců i zemědělců, ryby i hovězí dobytek. Kudy jsi proplul, tam ukládáš setbu, a kde jsi zasel, tam je zase obdělané moře. Řeka má svá období změn; Egypťané ji hlídají a počítají její dny. A Nil nezklame. Je to řeka, která dodržuje své lhůty a odměřuje svou vodu; nechce se dát postihnout pro překročení lhůt. Řeka i souš spolu soutěží; každá z nich zastává svou při. Voda se snaží zaplavit mnoho země a souš zase vsáknout sladké moře. Obě jsou stejnými vítězi a nikde není vidět, že by některá podlehla, neboť voda i země se rozprostírají stejně. Okolo pastvišť pastevců je jich vždycky dost. Jestliže Nil zaplaví celou zemi, utvoří na ní bažiny, a když odteče, zůstane v nich méně vody a více bahna.

Po těchto bažinách lidé chodí i po nich plují, ale plout může jen taková loďka, která nese jen jednoho člověka. Cokoli jiného bahno přemůže. Proto mají loďky malé a lehké a stačí jim málo vody. Když se dostanou do místa bez vody, zvednou plavci loďku na záda a přenášejí ji, až zase přijdou na vodu.

V bažinách jsou porůznu umělé ostrovy. Nejsou tam obydlí, pěstuje se na nich papyrus. Řady papyrů jsou tak husté, že se mezi ně může postavit jen jeden člověk. Mezery mezi řadami kštice papyrů nahoře zcela vyplňují. Loupežníci se tam uchylují, radí se tam i číhají a skrývají se; papyrus jim slouží jako ohrada.

Na některých ostrovech jsou chatrče, čímž se skoro podobají městům bažinami ohrazeným. Bydlí v nich pastevci. Jedno z takových měst, které vynikalo velikostí a množstvím chatrčí, bylo nablízku. Myslím, že je nazývali Nikóchis. Tam se loupežníci sešli jako na místo nejpevnější a spoléhali na své množství i na polohu místa. Jen jediná úzká cesta k nim vedla, takže nešlo tak docela o ostrov. Přístup byl dlouhý jedno stadion a široký dvanáct sáhů. Jinak byly všude kolem bažiny.

13 Když loupežníci viděli, že se vojevůdce blíží, připravili se takto: Shromáždili všechny starce, dali jim do rukou prosebné ratolesti palmové a za ně seřadili nejsilnější z mla-

dých mužů, ozbrojené štíty a kopími. Starci měli za úkol pozvednout prosebné ratolesti a vějíři listů skrýt ty, kdo byli za nimi, ti pak měli táhnout kopí za sebou, aby je bylo co nejméně vidět. Jestliže vojevůdce vyhoví prosbám starců, nemají se kopiníci dávat do boje. Nevyhoví-li, mají ho povolat do města, jako by se mu sami vzdávali na život a na smrt. Jakmile se dostanou doprostřed úzké cesty, mají starci na dané znamení zahodit prosebné ratolesti a proběhnout mezi ozbrojenci, ti pak mají předběhnout kupředu a dělat, co bude v jejich silách.

Takovým způsobem připraveni prosili vojevůdce, aby bral ohled na stáří a na jejich prosby a aby se nad městem slitoval. Nabízeli mu soukromě sto talentů stříbra a že odvedou do místodržitelského paláce sto mužů, kteří se budou chtít za město obětovat jako rukojmí, aby k tomu mohl odvést nějakou kořist. Jejich nabídka byla míněna upřímně, byli by to vše dali, kdyby byl vojevůdce chtěl přijmout. Když však nabídku nepřijal, prohlásili starci:

„Jestliže ses takto rozhodl, poneseme svůj osud. Prokaž nám však v neštěstí milost a nepobíjej nás před městem ani daleko od něho, ale tam, kde jsme se narodili. Město učiň našim náhrobkem. Hle, sami tě k své smrti povedeme."

Když to vojevůdce vyslechl, upustil od příprav k bitvě a vydal rozkaz, aby vojsko pochodovalo dál.

14 To, co se dálo, pozorovaly zdálky hlídky, které pastevci předem rozestavili s příkazem, aby prokopali říční hráz a vypustili všechnu vodu na nepřátele, kdyby viděli, že postupují. Tok Nilu je totiž tak přizpůsoben. U každého příkopu mají Egypťané násep, aby stoupající vody Nilu nezaplavily půdu dříve, než je potřeba. Když potřebují rovinu zaplavit, pootevřou hráz a ona se zhroutí. Vzadu za vesnicí byl veliký a široký říční příkop. Tam byli pastýři připraveni, a když viděli nepřátele vcházet, protrhli rychle říční hráz.

Všechno se událo najednou. Starci v čele se najednou rozestoupili, bojovníci zvedli kopí a vyběhli kupředu. A již tu byla voda a bažiny se na všech stranách s hukotem vzdouvaly. Šíje byla zaplavena a vše bylo jako moře. Pastevci

vrazili do prvních řad a zaútočili kopími na samotného vojevůdce. Vojáci nebyli připraveni a nastal mezi nimi neuvěřitelný zmatek. Nelze ani popsat, jak smrt řádila. Někteří zahynuli hned v první srážce, aniž mohli sáhnout po zbrani. Jiným na obranu nezbyl ani čas; padli v tu chvíli, kdy pochopili, co se děje. Někteří dokonce přišli o život, dřív než si to uvědomili. Jiní zase stanuli ohromeni úžasem a tak čekali na smrt. Opět jiní, sotva se pohnuli, sklouzávali, jak jim řeka podrážela nohy. Někteří se i pokoušeli utéci, ale padali a byli staženi do hlubin jezera. I těm, kdo stáli na pevné zemi, dosahovala voda až po pás, takže je zbavila možnosti pohybovat štíty a vystavila jejich těla zraněním. Po celém jezeře bylo všude vody tolik, že sahala nad hlavu. Nebylo možno rozeznat, co je bažina a co je rovina, takže ti, kdo běželi po zemi, byli při útěku pomalejší ze strachu, aby si nezmýlili cestu. Byli proto rychle chyceni, a kdo zabloudil na jezero v domnění, že je to země, utopil se.

Byla to neobvyklá pohroma a hrozné ztroskotání, a přitom loď nikde. Obojí bylo nečekané: pěší bitva ve vodě a ztroskotání na souši. Loupežníci se výsledkem nadmíru vychloubali. Domnívali se, že zvítězili statečností, a nikoli podvodnou lstí. Egypťané totiž i v nepatrných záležitostech, kterých se bojí, ztrácejí ducha, a když jde o boj, v němž mají naději na dobrý výsledek, nabývají odvahy; v obojím však nezachovávají míru, buď velmi zbaběle podléhají, nebo bez jakékoli rozvahy vítězí.

15 Leukippino šílenství již trvalo deset dní a nemoc nepovolovala. Jednou promluvila v horečce ze spaní: „K vůli tobě šílím, Gorgio!" Když nastalo jitro, pověděl jsem Meneláovi, co řekla, a pátral jsem, zda není ve vesnici nějaký Gorgiás. Když jsme vyšli z obydlí, přistoupil k nám jakýsi mladík a řekl:

„Přicházím jako záchránce tvůj i tvé ženy."

Podivil jsem se a domníval jsem se, že toho člověka posílají bohové.

„Nejsi snad Gorgiás?" zeptal jsem se.

„Nikoli," odpověděl, „jsem Chaireás. Gorgiás tě přece přivedl do zkázy."

Zamrazilo mě a pravil jsem: „Do jaké zkázy a kdo je to ten Gorgiás? Jakési božstvo mě totiž v noci na něj upozornilo. Vylož mi to boží upozornění!"

„Gorgiás byl egyptský voják," odvětil, „ale teď už není, stal se obětí pastevců. Ten se do tvé ženy zamiloval. Byl to kouzelník, připravil nějaký nápoj lásky a přemluvil vašeho egyptského služebníka, aby ho zamíchal Leukippě do nápoje. Nevědomky však použil léku neředěného, a místo lásky způsobil šílenství. Gorgiův služebník, který se s ním účastnil tažení proti pastevcům, mi to včera vyprávěl. Zdá se, že ho osud pro vás zachránil. Požaduje čtyři zlaťáky za vyléčení, protože prý má recept na lék, jímž zruší účinek prvního."

„Dobře se ti odvděčíme za tuto službu," prohlásil jsem. „Přiveď k nám toho člověka, o kterém mluvíš." Chaireás odešel a já jsem vešel dovnitř k egyptskému sluhovi. Bil jsem ho pěstí do tváře a znovu a do třetice a volal jsem výhrůžně:

„Pověz, co jsi dal Leukippě a proč šílí?" Dostal strach a vypověděl všechno, co nám vyprávěl Chaireás. Zavřeli jsme ho a hlídali.

16 Mezitím přišel Chaireás se svým člověkem. Řekl jsem jim oběma:

„Zde máte čtyři zlaťáky za dobrou zprávu. Poslyšte však, co si myslím o tom léku. Vidíte, že také nynější nemoc té ženy je způsobena lékem, může být tedy nebezpečné přiotravovat vnitřnosti, které již byly lékem otráveny. Povězte mi, z čeho se ten lék skládá, a připravte jej za naší přítomnosti. Dostanete další čtyři zlaťáky, když to učiníte."

„Tvé obavy jsou spravedlivé," odvětil ten člověk. „Přísady jsou obyčejné a vesměs jedlé. Sám ochutnám tolik, kolik ona dostane." Zároveň požádal, aby někdo šel koupit věci, které vyjmenoval. Jakmile byly přineseny, utřel před našima očima všechno dohromady a rozdělil na dva díly. „Jednu část vypiji nejprve sám, a druhou dám nemocné. Až to vezme, bude tvrdě spát celou noc. Ráno se probudí a se spánkem odloží i nemoc." Nejprve se léku sám napil,

a zbytek poručil dát k večeru vypít Leukippě. „Teď odejdu, pravil, „a uložím se ke spánku, protože mě tak nutí lék." Po těchto slovech odešel se čtyřmi zlaťáky, které dostal ode mne.

„Ostatek ti dám," prohlásil jsem, „až jestli se dívka zotaví z nemoci."

17 Když přišel čas, kdy bylo třeba dát lék vypít Leukippě, nalil jsem jej do číše a modlil jsem se k němu: „Léku, ty dítko země, dare Asklépiův, kéž jsou tvé přísliby pravdivé! Staň se pro mě zdrojem štěstí a zachraň mou nejdražší! Přemoz onen barbarský a divoký nápoj!"

Takovými slovy jsem léku domlouval, potom jsem pohár políbil a dal jsem ho Leukippě vypít. Jak onen člověk pravil, zakrátko spala. Přisedl jsem k ní a promlouval jsem k ní, jako by mě slyšela: „Opravdu se ti vrátí rozum? Poznáš mě ještě někdy? Uslyším zase tvůj hlas? Učiň nějakou předpověď, i když teď spíš, vždyť i včera jsi pravdivě vypověděla o Gorgiovi. Určitě je ti lépe, když spíš. Jsi-li vzhůru, jsi nešťastná svým šílenstvím, ale tvůj spánek je rozumný."

Zatímco jsem takto s Leukippou rozmlouval, jako by mě slyšela, pomalu nastalo žádané jitro a Leukippé se ozvala. První její slovo bylo: „Kleitofóne!" Vyskočím, přikročím k ní a ptám se jí, jak se jí daří. Zdálo se, že neví nic o tom, co se s ní dálo. Když spatřila pouta, divila se a ptala se, kdo ji spoutal. Viděl jsem, že je při zdravém rozumu, vykřikl jsem velikou radostí a rozvázal jsem jí pouta. Potom jsem už jí všechno vyprávěl. Styděla se, když to slyšela, zardívala se a myslela, že šílí ještě teď. Utěšoval jsem ji a velice rád jsem zaplatil cenu za lék. Naše peněžní prostředky byly všechny zachráněny; Satyros je totiž měl ve svém opasku, když jsme ztroskotali, a lupiči ho neoloupili o to, co měl u sebe, a právě tak ani Meneláa.

18 Mezitím na loupežníky zaútočilo větší vojsko, které přibylo z hlavního města, a celé jejich město srovnalo se zemí. Tím byla řeka osvobozena od pastevecké zpupnosti, a my jsme se chystali odplout do Alexandrie. Plul s námi i Chaireás, který se stal již naším přítelem, protože nám

podal zprávu o léku. Pocházel z ostrova Faru a byl povoláním rybář. Účastnil se za žold ve válečném loďstvu tažení proti pastevcům a po válce byl z vojska propuštěn.

Po dlouhém přerušení plavby bylo všude lodí plno, že bylo radost na to pohledět. Plavci zpívali, cestující tleskali a lodi tančily. Celá řeka byla jediná slavnost a plavba vyhlížela, jako by Nil zpíval. Tehdy jsem také poprvé pil vodu z Nilu bez přimíšení vína, protože jsem chtěl posoudit, jak je příjemná; víno totiž připravuje vodu o chuť. Nabral jsem si do poháru z průhledného skla a viděl jsem, že voda soutěží v čirosti s pohárem a že pohár v soutěži podléhá. Byla sladká a chladná na pití právě v příjemné míře. Vím o některých řekách v Řecku, které přímo zraňují, a srovnával jsem je s Nilem. Právě proto vodu z něho Egypťané pijí čistou a ničeho se neobávají, protože Dionýsa nepotřebují.

Podivoval jsem se také nad způsobem, jak tam pijí. Když se chtějí napít, ani vodu nenabírají, ani nepoužívají pohárů. Jejich pohárem je jejich dlaň. Má-li někdo za plavby žízeň, vykloní se z lodi, nahne se k řece, spustí ruku do vody, stočí dlaň a nabrav vody hází si ji do úst, aniž se mine cíle. Otevřená ústa čekají a zavrou se a nenechají ji zase vytéci ven.

19 Viděl jsem v Nilu i jiné zvíře, o kterém se tvrdí, že je ještě silnější nežli říční kůň. Jmenuje se krokodýl. Co do tvaru se nepodobá ani rybě, ani zvířeti pozemskému. Od hlavy k ocasu je dlouhý, ale jeho šířka délce neodpovídá. Kůži má drsnou šupinami, na zádech barvy jako tmavá skála. Na břiše je bílý. Má čtyři nohy, mírně do stran vykroucené, podobně jako suchozemská želva. Ocas je veliký a silný a podobá se tělu. Není totiž připojen jako u jiných zvířat, ale je to konec jedné kosti páteře a část celého těla. Na vrchní straně ocasu má záludné bodliny, jako jsou zuby u pily. Slouží mu i jako zbraň k polapení kořisti. Bije s ním proti těm, s nimiž zápasí, a jediným úderem způsobuje mnoho ran. Jeho hlava navazuje bezprostředně na záda a tvoří s nimi jeden celek. Příroda totiž připravila krokodýla o krk. Jeho hlava je vcelku strašnější nežli tělo a

otvírá a roztahuje se celá až po spánky. Jinak, pokud zvíře neotvírá tlamu, je to hlava. Jakmile však rozevře tlamu po kořisti, je to jen tlama. Otvírá ji jen horní čelistí a dolní nechává bez pohnutí. Otvor je ohromný a rozevírá se až po plece a hned za ním je břicho. Zubů má mnoho a v několika řadách. Říká se, že jich je tolik, kolik bůh dává dní na celý rok. Prostor tlamy dokáže zvládnout mnoho. Když vystoupí na souši, neuvěřil by člověk, jakou má sílu, když uváží váhu jeho těla.

KNIHA PÁTÁ

1 Po třídenní plavbě jsme dorazili do Alexandrie. Když jsem vstupoval Sluneční bránou, ihned mi padla do očí oslnivá krása města a rozhlížel jsem se pln radosti. Z obou stran cesty vedly od Sluneční brány k Měsíční bráně rovné řady sloupů; to byli strážci města. Uprostřed mezi sloupy bylo městské prostranství, jež křižovalo mnoho ulic a mnoho lidí tudy procházelo. Prošel jsem po městě několik stadií a přišel jsem k místu, které nese jméno Alexandrovo. Spatřil jsem odtamtud další město a krásný pohled se tam dělil. Stejná řada sloupů jako přímo šla i napříč.

Díval jsem se střídavě směry všech cest a nemohl jsem se pohledu nasytit, ani jsem nestačil celou tu krásu očima pojmout. Jedním směrem jsem se díval, jiným jsem se dívat chtěl a spěchal jsem, abych viděl opět něco jiného, a zase jsem nechtěl jiné věci pomíjet. To, co jsem viděl, můj pohled zmáhalo a zase ho přitahovalo, co jsem očekával. Točil jsem se ke všem cestám a nešťasten, že nemohu všechno obsáhnout, zvolal jsem unaven: „Oči moje, jsme přemoženi!“

Dvě věci neočekávané a podivné jsem viděl: soutěž mezi velikostí a krásou a zápas mezi městem a jeho obyvateli a obě strany vítězily. Město je veliké jako pevnina a obyvatel je bezpočtu. Když jsem bral v úvahu město, měl jsem za to, že je nemůže žádný národ zaplnit, a když jsem se podíval na lid, divil jsem se, jak se vůbec do města vejde; taková byla mezi nimi rovnováha.

2 V tom čase byly ve městě měsíční slavnosti velikého boha, jemuž Řekové říkají Zeus a Egypťané ho nazývají Serapis. Planuly slavnostní ohně a to můj zrak poutalo nejvíce. Byl již večer a slunce zapadlo, ale noc nenastávala; jiné slunce vyšlo, rozděleno na menší části. Viděl jsem tehdy, jak město v kráse zápolí s nebesy. Prohlížel jsem si Dia

Slitovníka a chrám Dia Nebeského. Pomodlili jsme se k velikému bohu a poprosili jsme ho, aby učinil konec našim útrapám, a potom jsme vešli do obydlí, které pro nás najal Meneláos. Bůh však, jak se zdálo, našim modlitbám neposkytl sluchu, neboť na nás čekala další zkouška osudu.

3 Chaireás již dávno Leukippu tajně miloval, a proto přinesl zprávu o léku; jednak tím chtěl získat naše přátelství, jednak i dívku pro sebe zachránit. Protože věděl, že nemůže uspět, připravil spiknutí. Dal dohromady hlouček darebáků stejných jako on, neboť to byl námořník, a smluvil s nimi, co mají udělat. Potom nás pozval na Faros k hostině pod záminkou, že bude slavit narozeniny. Když jsme vycházeli ze dveří, ukázalo se nám špatné znamení. Jestřáb pronásledoval vlaštovku a udeřil Leukippu křídlem do hlavy. To mě postrašilo, pohlédl jsem k nebi a řekl jsem:

„Jaké znamení nám to posíláš, Die? Tento pták je přece ve skutečnosti tobě zasvěcen, dej nám jiné jasnější znamení!“

Obrátil jsem se — stál jsem právě u dílny jakéhosi malíře — a spatřil jsem tam ležet obraz, který naznačoval něco podobného. Byla na něm znázorněna záhuba Filomélina, násilný čin Téreův a vyříznutí jejího jazyka. Na obraze bylo drama dokonale vyobrazeno, roucho, Téreus i stůl. Stála tam služka, držící roztažené roucho, Filoméla stála vedle ní a položeným prstem ukazovala na rouchu na vetkaná znamení; Prokné se sklání, kam Filoméla ukazuje, pozorně se dívá a jímá ji hněv nad tím, co bylo zobrazeno. Bylo tam vetkáno, jak thrácký Téreus zápolí v milostném zápasu s Filomélou. Žena měla vlasy rozpuštěny, pás uvolněný a chitón roztržený; měla poloobnažená prsa, pravou rukou se opírala proti Téreovým očím a levicí si přitahovala cáry chitónu na prsa. Téreus držel Filomélu v náručí a vší silou ji k sobě přitahoval, aby dosáhl tělesného spojení. Tak znázornil malíř to, co bylo vyobrazeno na rouchu. Na ostatní části obrazu ukazují ženy Téreovi na tyčce, co zbylo z hostiny: dětskou hlavu a ruce. Smějí se, a zároveň mají strach. Téreus je namalován, jak vyskočil z lehátka, vytasil proti ženám meč a

pěstí udeřil do stolu. Stůl již ani nestojí, ani ještě nepadl, ale je znázorněn, jak právě padá.

4 „Myslím, že bychom měli cestu na Faros odložit," pravil Meneláos. „Vidíš přece dvě nedobrá znamení, jednak křídlo ptáka nad námi, jednak hrozbu z malby. Vykladači znamení říkají, že je třeba dávat dobrý pozor na mluvu obrazů, když se s nimi setkáváme na cestě za nějakým činem, a že máme přirovnávat ke smyslu minulých událostí to, co se stát má. Vidíš přece, kolik hrůzy obsahuje obraz: zločinnou lásku, bezostyšné cizoložství a nešťastné činy žen. Radím proto, abychom odchod odložili."

Uznal jsem, že jsou jeho slova rozumná, a pro ten den jsem se Chaireovi omluvil. Zarmoutil se velice a odešel, vyzvav nás, abychom přišli druhý den.

5 Leukippé se mě zeptala (ženské jsou totiž jaksi milovnicemi povídek):

„Co to ten obraz znázorňuje? Jací jsou to ptáci a jaké ženy? A kdo je ten nestoudný muž?"

„Slavík, vlaštovka a dudek, to všechno jsou lidé a zároveň ptáci," začal jsem vypravovat, „dudek je muž, a ty dvě ženy, Filoméla je vlaštovkou a Prokné slavíkem. Pocházejí z Athén. Ten muž je Téreus a Prokné je jeho žena. Barbarům, jak známo, nestačí k lásce jediná žena, zvláště když se jim naskytne příležitost spáchat násilí. Tomuhle Thrákovi poskytla příležitost ukázat svou povahu Proknina láska k sestře: poslala totiž svého muže Téreа pro svou sestru. Odejel jako Proknin muž a vrátil se jako Filomélin milenec, cestou si udělal z Filomély druhou Proknė. Bál se však Filomélinych řečí a jako svatební dar jí způsobil, že už nikdy nemohla mluvit; uřízl jí květ její řeči. Nic tím však nezískal, Filoméla našla svým uměním způsob, jak mlčky promluvit. Utkala roucho, jímž podala zprávu, neboť proplétáním nití znázornila, co se stalo. Ruka tak nahradila jazyk a podala očím Prokniným zprávu, kterou jí nemohla říci, a tak jí vypověděla jehlou, co vytrpěla. Prokné vyčetla z roucha zprávu o znásilnění a hledala, jak se muži pomstít za příkoří. Obě rozhněvané ženy jedním dechem spojily hrozný skutek a žárlivost a vymyslely strašnější hos-

tinu, než byla svatební. Jídlem při té hostině byl Téreův syn, jehož matkou byla Prokné, než se na Térea rozhněvala; tehdy však na mateřské bolesti zapomněla. Bolest žárlivosti tak zvítězila i nad mateřským lůnem. Pouze milující ženy dovedou vyvážit své utrpení radostí z vykonaného činu, i když samy nemálo trpí tím, co konají, jen aby potrestaly toho, kdo poskvrnil jejich manželské lože. Téreus tedy hodoval na hostině, kterou mu nachystaly Litice, a ženy mu předložily na kopí zbytky dítěte, smějíce se při tom strachem. Téreus ostatky spatřil, zhrozil se nad jídlem a poznal, že on je příčinou, proč byla hostina uspořádána. Z tohoto poznání zešílel, vytrhl meč a hnal se na ženy, ty však unikly do vzduchu. Také Téreus se vznesl za nimi a stal se ptákem. I v této podobě zachovávají podobenství svého neštěstí. Slavík prchá a Téreus ho pronásleduje; tak zůstává nenávist mezi nimi i v ptačí podobě.

6 Tehdy jsme spiknutí unikli, získali jsme však jen jediný den. Chaireás přišel druhý den ráno a my jsme se ostýchali mu odepřít. Vstoupili jsme do člunů a připluli jsme na Faros. Meneláos zůstal doma, neboť prohlásil, že mu není dobře.

Chaireás nás nejprve zavedl k majáku a zdola ukázal jeho neuvěřitelně podivuhodné zařízení. Uprostřed moře stojí skála, která dosahuje až do oblak; voda podtéká pod samotnou stavbou, která stojí nad mořem jakoby zavěšena. Na vrcholku skály je jakési nové slunce, podle kterého se lodi řídí. Potom nás Chaireás vedl do svého domu; byl na samém konci ostrova těsně u moře.

7 Jak nastal večer, vyšel Chaireás ven pod záminkou, že jde na stranu. Po malé chvíli se náhle strhl u dveří křik a pojednou vběhlo dovnitř mnoho chlapů vysokých postav s tasenými meči a všichni se hnali po dívce. Když jsem viděl, že unášejí mou nejdražší Leukippu, nemohl jsem to snést a skočil jsem mezi meče. Kterýsi z nich mě zasáhl do stehna, já jsem se zhroutil, a hned jak jsem upadl, byl jsem zalit krví. Oni posadili dívku do člunu a uprchli.

Zmatek a pokřik, který nastal okolo lupičů, způsobil, že přišel velitel ostrova, byl to můj známý z vojenského

tábora. Ukázal jsem mu své poranění a prosil jsem ho, aby dal lupiče pronásledovat. Ve městě totiž kotvilo mnoho lodí. Velitel na jednu z nich sám vstoupil a spolu s posádkou je pronásledoval. I já jsem vstoupil na loď, dal jsem se tam přenést. Když loupežníci viděli, že se loď již chystá k bitvě, vyvedli na palubu dívku s rukama nazad svázanýma a kterýsi z nich zvolal hlasem velikým: „Hle, cena za kterou se ženeteˮ Po těch slovech jí usekl hlavu a tělo shodil do moře.

Když jsem to spatřil, zoufale jsem vykřikl a chtěl jsem se sám vrhnout do moře. Přítomní mě však zadrželi, a tak jsem je prosil, aby loď zastavili a aby někdo do moře skočil. Byl bych chtěl dostat aspoň dívčino tělo pro slušný pohřeb. Velitel vyhověl, loď zastavil a dva námořníci se vrhli přes palubu, tělo uchopili a vynesli nahoru.

Lupiči v tu chvíli poháněli loď ještě usilovněji kupředu. Když jsme se k nim znovu přiblížili, spatřili jinou loď, a poznavše ji, volali ji na pomoc. Byli to loupežní lovci purpuru. Jak velitel uviděl, že už má proti sobě dvě lodi, dostal strach a poručil veslovat nazpátek. Piráti totiž přestali utíkat a vyzývali ho k bitvě.

Když jsme se vrátili k pevnině, vystoupil jsem z lodi, objal jsem mrtvé tělo a plakal jsem:

„Teď jsi mi, Leukippé, opravdu zemřela dvojnásobnou smrtí, o kterou se dělí země s mořem. Ostatky tvého těla mám, ale tebe jsem ztratil. Podíl moře však není stejný jako podíl země. Jen malá část mi tě zůstala, ač vypadá větší. Moře tě má celou ve své moci, ač má jen menší část. Když mi však osud nedopřál, abych mohl políbit tvé tváře, nuže budu líbat aspoň tvou ránu.

8 Takto jsem ji oplakal, tělo jsem pohřbil a vrátil jsem se zpátky do Alexandrie. Ránu jsem si vyléčil, ač nerad, ale Meneláos mě utěšoval, a tak jsem zůstal naživu. Uplynulo šest měsíců a můj zármutek se začal uklidňovat. Čas je pro smutek lékem a mírní duševní útrapy. Slunce je zdrojem pohody a duše překypuje zármutkem, dokud je žhavý, ale i když je ho mnoho, přece ho postupně denní radosti přemáhají a on vychládá.

Jednou jsem se procházel po náměstí, a tu mě kdosi

náhle uchopil zezadu za ruku, otočil mě k sobě, beze slova mě objal a začal mě líbat. Nevěděl jsem zprvu, kdo to je. Stanul jsem užaslý a dal jsem se objímat rozhlížeje se, komu polibky patří. Když na okamžik ustal a spatřil jsem jeho tvář — byl to Kleiniás —, vykřikl jsem radostí a začal jsem ho také objímat a opětovat jeho projevy přátelství. Potom jsme odešli do mého bytu. Vyprávěl mi o tom, co zažil a jak se zachránil ze ztroskotané lodi, a já zase jemu všechno, co se stalo s Leukippou.

9 „Když se loď rozlomila,ˮ vypravoval Kleiniás, „snažil jsem se hned dosáhnout ráhna. Stěží jsem se zachytil jeho konce, neboť se ho drželo mnoho lidí. Obemkl jsem je rukama a pokoušel jsem se udržet na něm zavěšen. Chvíli jsme takto pluli, když tu se najednou zvedla ohromná vlna a mrštila dřevem přímo na skalisko pod hladinou, a to druhým koncem, než na kterém jsem visel. Prudký náraz otočil dřevem zpět jako na válečném stroji a mě vymrštil jako z praku.

Od té chvíle jsem po zbytek dne plaval nemaje už naděje na záchranu. Byl jsem už unaven a oddán osudu, když jsem před sebou spatřil loď. Zvedl jsem ruce, jak jsem jen mohl, a znameními jsem prosil o záchranu. Buď se nade mnou slitovali, nebo je vítr tak hnal, pluli přímo ke mně a jeden z plavců mi hodil lano, právě když mě loď míjela. Chytil jsem se ho, a oni mě vytáhli ze samotných bran smrti. Loď měla namířeno do Sidónu. Někteří z cestujících mě znali a pečovali o mě.

10 Po dvou dnech jsme dorazili do města. Požádal jsem Sidónské, kteří byli na lodi (byli to kupec Xenodamás a jeho tchán Theofilos), aby nikomu z Tyrských neříkali, kdyby je potkali, že jsem byl zachráněn po ztroskotání lodi, aby se tak snad nedozvěděli, že jsem odcestoval s tebou. Doufal jsem, že se to neprozradí, když budou oni mlčet, protože uplynulo jen pět dní, kdy mě nebylo vidět doma. Svým služebníkům jsem, jak víš, přikázal, aby k dotazům odpovídali, že jsem odejel na deset dní na venek.

A zjistil jsem, že se to o mně tak říkalo. Ani tvůj otec se ještě nevrátil z Palestiny, nýbrž až o dva dni později; do-

stal od Leukippina otce dopis, který došel den po našem odjezdu, a v něm Sóstratos svou dceru zasnubuje tobě.

Když tvůj otec dopis přečetl a uslyšel o vašem útěku, byl z toho nešťasten a nevěděl, co si má počít, jednak protože ztratil výhody, které z dopisu vyplývaly, jednak že osud jen o vlas do věcí takto zasáhl. Nic z toho všeho by se bylo nestalo, kdyby byl dopis přišel dříve. Nepovažoval za nutné psát bratrovi o tom, co se přihodilo, a i matku Leukippinu požádal, aby o těch věcech pomlčela. ‚Vždyť je brzy najdeme a není třeba, aby se Sóstratos dověděl, jaká se stala nehoda. Ať jsou, kde jsou, rádi se vrátí, jakmile zvědí o svém zasnoubení; vždyť se budou moci veřejně těšit tomu, kvůli čemu uprchli.'

Vyzvídal na všech stranách, kam jste se obrátili. Před několika dny se lodí vrátil z Egypta Diofantos z Tyru a řekl mu, že tě tu viděl. Jakmile jsem se o tom dozvěděl, vstoupil jsem co nejrychleji na loď a dnes již osmý den chodím po městě a hledám tě. Rozhodni se tedy, co teď, protože co nevidět sem přijede tvůj otec."

11 Když jsem toto vyslechl, zaplakal jsem nad tím, jak si s námi osud zahrál. „Ó bože," zvolal jsem, „teď mi dává Sóstratos Leukippu za ženu, teď dostávám z válečného pole souhlas ke sňatku! A vyměřil si dni přesně tak, aby nezabránil našemu útěku! Štěstí, které přišlo pozdě! O den, a mohl jsem být šťasten! Mám se s ní oženit, a ona je mrtva. Oplakal jsem ji, a mám zpívat píseň svatební. Koho mi dá osud za nevěstu, když mi nedopřál ani neporušené tělo mrtvé?"

„Teď není čas na slzy," ozval se Kleiniás. „Uvažme raději, zda se máš vrátit domů, či zda máš počkat na otce tady."

„Ani jedno, ani druhé," odpověděl jsem; „jak bych se mohl podívat otci do očí, když jsem od něho tak hanebně utekl a když jsem zpronevěřil svěřenou zástavu jeho bratra? Nezbývá než utéci odtud, dřív než sem dorazí."

V tu chvíli přišel Meneláos a s ním Satyros, přivítali se s Kleiniou a dověděli se od nás, co se děje.

„Máš možnost, jak uspořádat tyhle věci, tak i potěšit

duši, která po tobě prahne," pravil Satyros. „Ať to slyší i Kleiniás. Afrodíté mu prokázala veliké dobrodiní, a on je nechce. Pobláznila za ním hrozně hezkou ženskou, řekl bys, že je to socha bohyně, kdybys ji viděl. Pochází z Efesu a jmenuje se Melité; je bohatá a mladá. Její muž přišel nedávno o život na moři. Chtěla by Kleitofóna za svého pána, neřkuli za manžela, a nabízí sebe a celé své jmění. Kvůli němu tady přebývá už čtyři měsíce a prosí ho, aby šel s ní. On však bůhvíproč na ni kašle, snad myslí, že mu Leukippé obživne."

12 „Není tak docela bez rozumu, co říká Satyros," pronesl Kleiniás. „Když se ti sešly dohromady krása, bohatství a láska, neměl bys nečinně sedět a odkládat. Krásu budeš mít pro potěšení, bohatství pro obživu a láska bude základem úcty k tobě. Božstvo nemá rádo, když se mu někdo vzpírá. Proto raději Satyra uposlechni a božstvu poděkuj."

„Veď mě, kam chceš," povzdechl jsem, „když i Kleiniás je stejného názoru. Jenom ať mi ta ženština dá pokoj a ať nepospíchá na svatbu, dokud nedorazíme do Efesu. Přísahal jsem totiž, že se nespojím s žádnou ženou tam, kde jsem ztratil Leukippu."

Jak to uslyšel Satyros, odběhl s dobrou zprávou k Melitě. Za chvíli se vrátil a řekl, že ta žena málem vypustila radostí duši, když to uslyšela, a že k ní mám ještě ten den přijít na večeři, abychom učinili počátek zásnub. Vyhověl jsem a šel jsem.

13 Jak mě uviděla, přiběhla mi vstříc, objala mě a celou tvář mi pokryla polibky. Byla opravdu krásná, člověk by řekl, že si natírá obličej mlékem a že si na tvářích pěstuje růže. Její pohled zářil jako pohled Afrodítin, vlasy měla bohaté a husté, barvy téměř zlaté. Pohled na ni mi nebyl protivný. Večeře byla bohatá. Melité však se předložených jídel sotva dotkla; nemohla polknout jediné sousto, jen se na mě pořád dívala. Pro zamilované není nic sladšího nežli ten, koho milují. Láska duši zcela zaplní, takže již pro jídlo místa nezbude. Radost z pohledu plyne očima do prsou a tam zůstává; vždycky s sebou nese podobu milované osoby, vtiskuje ji do zrcadla duše a tak její rysy

obnovuje. Proud krásy vniká do zamilovaného srdce neviditelnými paprsky a jimi do něho obraz vrývá. Všiml jsem si toho a řekl jsem jí:

„Vždyť si nic nebereš z těch jídel, která jsi dala připravit, podobáš se hodovníkům na obrázcích."

„Která lahůdka," odpověděla mi, „nebo které víno by mi mohlo být vzácnější nežli pohled na tebe?" Při těch slovech mě políbila a její polibky mi nebyly proti mysli. Po chvilce dodala: „Toto je moje potrava."

14 Tak se věci s námi měly. Když nastal večer, pokusila se mě přinutit, abych u ní zůstal na noc, já jsem se však omluvil. Řekl jsem jí totéž, co jsem prohlásil předtím Satyrovi. Jen nerada mě tedy propustila. Následujícího dne jsme se měli setkat v chrámu Isidině, abychom se spolu dohodli a dali si záruky před tváří bohyně. Spolu s námi tam přišli Meneláos a Kleiniás. Přísahali jsme, já že ji budu poctivě milovat a ona že si mě vezme za muže a učiní mě pánem všeho svého majetku.

„Naše dohoda vstoupí v platnost," dodal jsem, „až dorazíme do Efesu. Teprve tam, jak jsem řekl, nastoupíš na místo Leukippino."

Uspořádala pro nás nádhernou hostinu. Podle jména to byla hostina svatební, ve skutečnosti však mezi námi platila dohoda o tom, že sňatek odkládáme. Vzpomínám si na jeden komický výrok Melitin při hostině. Když nám přítomní ke svatbě blahopřáli, naklonila se ke mně a řekla mi tiše:

„Jenom já jsem zažila něco tak neobvyklého, jako se stává, když při pohřbu chybí nebožtík. O prázdném náhrobku jsem už slyšela, ale o svatbě bez snoubenců ještě ne." Tropila si z toho veselé žerty.

15 Následujícího dne jsme se chystali k odjezdu, naštěstí vanul i příznivý vítr. I Meneláos se s námi přišel do přístavu rozloučit a přál nám, aby nám tentokrát bylo moře příznivější. Byl to mladík velice milý a vyrovnal se bohům; pojednou se odvrátil, neboť ho polily slzy; i my jsme všichni zaslzeli. Kleiniás se rozhodl, že mě neopustí, ale že pojede se mnou až do Efesu, kde ve městě stráví nějaký čas a

vrátí se, až uvidí, že je se mnou všechno v pořádku. Vítr nám vál směrem od zádi; nastal večer a po večeři jsme se uložili ke spánku. Pro mě a pro Melitu byly na palubě zřízeny oddělené kabiny. Melité mě objala a prosila mě, abychom sňatek dokonali.

„Teď už," pravila, „jsme opustili Leukippino království a podle dohody jsme za jeho hranicemi. Náš čas přichází — proč mám čekat až do Efesu? Nevíme, co nás na moři čeká, a změnám větrů není co věřit. Věř mi, Kleitofóne, hořím! Kéž bych ti mohla dokázat velikost svého žáru! Kéž bych měla stejnou moc, jakou žár lásky mívá, abych jej svým objetím mohla zažehnout i u tebe! Na rozdíl od jiných jen můj plamen má jiný účinek, a i když vzplane do ohromné výše, když objímám svého milého, přece se nedotkne toho, koho objímám. Jaký je to tajuplný oheň, který plane ve skrytu a který nechce překročit své vlastní meze! Zasvěťme se, můj nejdražší, do tajů bohyně lásky!"

16 „Nenuť mě porušovat posvátný závazek k mrtvým," odvětil jsem, „ještě jsme nepřekročili meze území oné nešťastné dívky a nepřekročíme je, dokud nevstoupíme na jinou pevninu. Což jsi neslyšela, že našla smrt na moři? Ještě teď pluji nad Leukippiným hrobem. Možná že někde okolo lodi poletuje její duše. Říká se, že duše lidí, kteří zahynuli ve vodě, vůbec nesestupují do podsvětí, nýbrž bloudí na témž místě nad vodami. Kdybychom spočinuli v objetí, zajisté by se o tom dověděla. A cožpak se ti toto místo zdá vhodné pro svatební noc? Svatební noc na vlnách nad hlubinou mořskou? Chceš, aby se naše svatební lůžko pohybovalo z místa na místo?"

„Vytáčíš se, miláčku," namítla Melité, „pro milence je každé místo vhodným lůžkem svatebním. Nikam není bohu lásky přístup zakázán. Což není moře velice vhodným místem pro Eróta a pro mysterie Afrodítiny? Vždyť se přece Afrodíté z moře zrodila! Zavděčme se bohyni sňatků tím, že svou svatební nocí uctíme její rodiště! Myslím, že všechno kolem nás jsou symboly sňatku: toto ráhno, které se podobá jhu a které nám visí nad hlavou, uzly,

které jsou navázány na stěžeň. To jsou příznivá znamení, pane můj. Pode jhem je svatební lože a lodní lana nás svážou dohromady; i kormidlo je blízko lože svatebního. Pohleď, že osud řídí naši cestu ke svatební noci. Našimi svatebčany budou Poseidón a sbor Néreidek. Vždyť i sám Poseidón se s Afrodítou snoubí na moři. Vítr hlasitě hvízdá v lanoví, připadá mi to, jako by píšťaly větrů zpívaly píseň svatební. Vidíš plachtu, jak se nadouvá jako těhotný život? I to je správné znamení, brzy se staneš otcem."

Vida, že na mě tak naléhá, odvětil jsem: „Buďme, ženo, zdrženliví jako filosofové, dokud nevystoupíme na zemi. Přísahám ti při moři a při šťastném výsledku plavby, že i já po tobě toužím. Leč moře má své zákony. Často jsem slýchal od lidí, kteří mají s plavbou na moři větší zkušenosti, že je nutno, aby na lodích byla zachovávána čistota co do milostných záležitostí, jednak proto, že jsou svým způsobem posvátné, jednak proto, aby lidé nehýřili, když je okolo nich tolik nebezpečí. Nechovejme se, miláčku, k moři vyzývavě a nemíchejme dohromady milostné objetí a strach. Zachovejme si svou radost bez poskvrny." Těmito slovy a polibky jsem ji uchlácholil a po zbytek noci jsme spali jako dosud.

17 Po pětidenní plavbě jsme dorazili do Efesu. Melité tam měla veliký dům, nejpřednější ze všech, v něm mnoho služebnictva a jiného bohatého vybavení. Poručila připravit co nejlepší hostinu a pravila: „My se zatím projdeme našimi pozemky." Byly vzdáleny od města čtyři stadia. Vsedli jsme do vozu a vydali jsme se na cestu. Když jsme tam dojeli a procházeli jsme se mezi stromy v sadech, padla nám k nohám žena spoutaná silnými okovy, s motykou v ruce, s hlavou ostříhanou, špinavá, zahalená v roztrhaném chitónu.

„Smiluj se nade mnou, paní," zvolala, „smiluj se jako žena nad ženou, která se zrodila jako svobodná, ale teď je řízením osudu otrokyní." Vtom umlkla.

„Vstaň, ženo," odpověděla Melité, „pověz, kdo jsi a odkud a kdo ti nasadil tyto okovy. Tvoje tvář prozrazuje i v neštěstí, že jsi vznešeného původu."

„Tvůj správce mi je dal," odvětila, „protože jsem mu nebyla po vůli. Jmenuji se Lakaina a pocházím z Thessalie. Skládám svůj osud do tvých rukou jako prosebnice, vysvoboď mě z neštěstí, které mě potkalo. Poskytni mi ochranu, dokud ti nezaplatím dva tisíce drachem, neboť za tolik mě koupil Sósthenés od pirátů. Buď ubezpečena, že ti zaplatím co nejdříve; ne-li, zůstanu tvou otrokyní. Pohleď, jak mě rozdrásal mnohým bitím!" Při těchto slovech porozhrnula šat a ukázala nám záda hrozným způsobem rozbrázděná.

Když jsme to vyslechli, byl jsem zmaten; zdálo se mi, že je ta žena v něčem podobná Leukippě. Melité pravila:

„Buď, ženo, dobré mysli, zbavíme tě těchto pout a pošleme tě domů bez náhrady. Ať nám někdo zavolá Sósthena!"

Ženu hned zbavili pout a Sósthenés stanul před námi v úžasu. Melité mu řekla: „Viděl jsi někdy, ty darebáku, že bychom byli takhle zacházeli i s nejničemnějšími otroky? Kdo je to, pověz a nelži!"

„Nevím, paní," odpověděl. „Vím jen to, že mi ji prodal jakýsi kupec jménem Kallisthenés. Tvrdil, že ji koupil od pirátů, že však je svobodná. Jako její jméno uvedl kupec Lakaina."

Melité ho zbavila hodnosti, kterou zastával, a ženu svěřila svým služkám. Poručila, aby ji vykoupaly, oblékly do čistého šatu a odvedly do města. Potom vydala některé příkazy týkající se polí, kvůli nimž se tam odebrala, a vstoupila se mnou do vozu. Vrátili jsme se do města a šli jsme k hostině.

18 Mezi jídlem mě Satyros znameními vyzval, abych vstal. Bylo mu znát na tváři, že má naspěch. Předstíral jsem tedy, že musím odejít na stranu, a vzdálil jsem se. Když jsem vyšel ven, nepromluvil Satyros ani slovo a podal mi dopis. Vzal jsem jej do ruky, a než jsem začal číst, byl jsem ohromen úžasem; poznal jsem Leukippin rukopis. Psala mi toto:

„Leukippé svému pánu Kleitofónovi.
Musím tě tak nazývat, neboť jsi manželem mé paní.

Víš, co jsem kvůli tobě vytrpěla. Musím ti to teď připomenout. Kvůli tobě jsem opustila matku a zvolila jsem bludný život. Kvůli tobě jsem zažila ztroskotání lodi a padla do rukou loupežníků. Kvůli tobě jsem se stala očistnou obětí a zemřela jsem již podruhé. Kvůli tobě jsem byla prodána a spoutána okovy, dostala jsem motyku, kopala jsem půdu a dostávala rány bičem. To vše jen proto, aby tě dostala jiná žena a já jiného muže? To nechť se nestane. Vždyť já jsem vydržela tolik strádání, a tys nebyl prodán ani bičován a ženíš se. Máš-li v sobě trochu vděčnosti za to, co jsem kvůli tobě vytrpěla, požádej svou manželku, aby mě poslala pryč, jak slíbila. Na dva tisíce drachem, které za mě Sósthenés zaplatil, mi poskytni úvěr a zaruč se Melitě za to, že je pošlu. Vždyť Byzantion není tak daleko. Zaplatíš-li sám, považuj to za odměnu za utrpení, která jsem pro tebe podstoupila. Buď zdráv a ať je tvůj nový sňatek požehnán. Píši toto jsouc ještě pannou."

19 Když jsem to přečetl, zmítaly mnou nejrůznější pocity. Znovu ve mně vzplála láska, bledl jsem, žasl jsem a nevěřil, radoval jsem se i plakal.

„Cožpak přicházíš s tím dopisem z podsvětí," pravím Satyrovi, „nebo co to znamená? Což Leukippé vstala z mrtvých?"

„Určitě," odpověděl, „je to ta dívka, kterou jsi spatřil v polích. Tenkrát by ji byl sotva kdo poznal, když vypadala jako chlapec, tolik ji ostříhání vlasů změnilo."

„Proč stojíš," zvolal jsem, „proč tolika dobrými zprávami těšíš jen moje uši, proč neukážeš mé štěstí i mým očím?"

„Pane," odvětil Satyros, „musíš mlčet jako ryba, abys nás všechny nepřivedl do záhuby, dokud se o tom důkladně neporadíme. Vidíš, jak je do tebe zblázněna nejpřednější žena z Efesu, a jsme tu bez prostředků uprostřed nebezpečí."

„To nemohu," nato zase já, „radost se mi rozlévá po těle všemi žilkami. Pohleď, jak je její dopis vyčítavý." Znovu jsem vzal dopis do ruky, a jako bych ji mezi řádky viděl a poznával, odpovídal jsem na její jednotlivé věty. „Spravedlivá je tvá stížnost, miláčku, všechno jsi vytrpěla pro mě,

jsem vinen tím, že tě postihly mnohé útrapy." Když jsem dočetl k bičování a mučení, kterými ji zahrnul Sósthenés, zaplakal jsem, jako bych její útrapy přímo viděl. Když rozum duševním zrakem vnímá to, co je obsahem psané zprávy, představuje si to, co vidí, jako by se to právě odehrávalo. Slova, jimiž mi vyčetla můj sňatek, mi vehnala krev do tváře, jako bych byl právě přistižen při cizoložství. Tak jsem se styděl i před tím dopisem.

20 „Běda mi, Satyre, jak se mám hájit? Byli jsme přistiženi," pravil jsem, „Leukippé nás poznala, možná že nás i nenávidí. Ale jak se zachránila, to mi pověz, a čí tělo jsme to pochovali?"

„Až přijde čas, poví ti to sama," odpověděl Satyros, „teď jí musíš odepsat a usmířit si ji. Vždyť i já jsem jí přísahou potvrdil, jak nerad sis Melitu bral."

„Tys řekl, že jsem si ji vzal? Tím jsi mě zničil!"

„Ty má dobroto, cožpak o té svatbě neví celé město?"

„Ale, při Héraklovi a při dnešním šťastném dnu, vždyť jsem si ji nevzal!"

„Žertuješ, pane můj, vždyť jsi s ní spal."

„Vím, že říkám neuvěřitelnou věc, ale nedošlo k tomu. Melitin Kleitofón je do dnešního dne poctivý. Ale co mám napsat, pověz mi; to, co se stalo, mě tak ohromilo, že nevím, co si počít."

„Nejsem chytřejší nežli ty," řekl Satyros, „bůh lásky ti sám napoví, jen dělej rychle."

Začal jsem tedy psát.

„Buď zdráva, Leukippé, paní má.

Jsem nešťasten, i když se na mě štěstí usměje, neboť ač jsem zde, kde jsi i ty, přece z dopisu vidím, že hodláš odejet. Vyčkáš-li, až se dozvíš pravdu, aniž bys mě odsoudila předem, zvíš, že jsem si zachoval své panictví jako ty, pokud je možno u mužů o panictví mluvit. Jestliže jsi již bez ohledu na mou obhajobu pojala ke mně nenávist, přísahám ti při bozích, kteří tě zachránili, že ti co nevidět dokáži svou nevinu. Buď zdráva, miláčku, a kéž mi vrátíš svou přízeň!"

21 Dopis jsem odevzdal Satyrovi a požádal jsem ho, aby Leukippě vyložil, jak se věci se mnou mají. Sám jsem se hned vrátil k hostině, naplněn radostí i smutkem. Věděl jsem, že Melité nepovolí, abychom té noci svůj sňatek nedokonali. Já však jsem se na jinou ženu nemohl ani podívat, když se mi Leukippé vrátila. Nutil jsem se tvářit tak, jako by se bylo nic nestalo, ale nedovedl jsem se zcela ovládnout. Když jsem své náladě podléhal, předstíral jsem, že na mě přichází zimnice. Melité pochopila, že je to úvod k tomu, abych nemusel splnit svůj slib, ale nemohla mě usvědčit.

Nejedl jsem, ale zvedl jsem se, že půjdu spát. Melité bez meškání vstala hned za mnou v polovině hostiny. Když jsme vešli do ložnice, předstíral jsem, že se záchvat nemoci zhoršil.

„Proč to děláš," naléhala na mě Melité, „jak dlouho mě budeš ničit? Podívej se, moře jsme přepluli a Efesos je pro nás dohodnutým místem sňatku. Na jaký den budeme ještě čekat? Jak dlouho budeme vedle sebe spát jako v chrámu? Položíš vedle mě řeku a bráníš mi pít; tak dlouho žízním, ač mám vodu na dosah, neboť odpočívám v samém jejím prameni. Moje manželské lože je stejné jako potrava Tantalova."

Po těchto slovech zaplakala; položila mi hlavu na prsa tak smutně, že mi jí bylo líto. Nevěděl jsem, co si počít, zdálo se mi, že její výčitky jsou oprávněné. Řekl jsem jí tedy:

„Přísahám ti, miláčku, při otcovských bozích, že i já bych ti rád co nejdříve vyšel vstříc, ale nevím, co se mi stalo; nemoc na mě padla zčistajasna. Vždyť víš, že nelze milovat, když není člověk zdráv." Při těch slovech jsem jí osušoval slzičky a dalšími přísahami jsem ji ujistil, že dosáhne svého co nevidět. Jen stěží jsem ji tenkrát trochu uchlácholil.

22 Druhého dne zavolala Melité služky, do jejichž péče svěřila Leukippu, a nejprve se jich ptala, zda jí řádně posloužily. Prohlásily, že nepominuly nic z toho, co Leukippé potřebovala. Nato Melité nařídila, aby jí Leukippu přivedly. Když přišla, promluvila k ní:

„Jak jsem se zachovala já lidsky vůči tobě, to ti nemusím říkat, protože to víš. Bylo by jen spravedlivé, kdyby ses mi odvděčila stejnou měrou ve věcech, v nichž tak můžeš učinit. Slyšela jsem, že vy Thessalky umíte tak očarovat, koho milujete, že se po žádné jiné smrtelné ženě ani neohlédne, a k té, která ho očarovala, se chová tak, že ona je pro něho vším. Poskytni mi, moje milá, ten kouzelný lék, neboť hořím. Viděla jsi toho mládence, který se včera se mnou procházel?"

„Tvého muže, chceš snad říci," opáčila zlomyslně Leukippé, „tak jsem to totiž zaslechla od lidí v domě."

„Jakéhopak muže," odvětila Melité, „nemám s ním nic společného, jako by byl z kamene. Zastiňuje mě jakási mrtvá. Nemůže zapomenout na jméno Leukippino, ani když jí, ani když spí, tak ji totiž nazývá. Já jsem kvůli němu, drahá, strávila čtyři měsíce v Alexandrii; prosila jsem ho, naléhala a slibovala a kdoví co jsem všechno neřekla nebo neudělala, co by se mu mohlo líbit, ale on je snad ze železa či ze dřeva a zůstal hluchý i k mým prosbám. Taktak že se časem dal pohnout, aspoň naoko. Přísahám ti při samé Afrodítě, že s ním spím již pátý den a ráno vstávám od něho jako od nějakého kleštěnce. Připadám si, jako bych milovala sochu, jen očima mohu vnímat předmět své lásky. Prosím tě jako žena ženu, stejnou prosbou, jakou jsi včera přednesla ty mně: dej mi něco proti tomuto nesmírně pyšnému člověku, zachráníš mou duši, která již ze mně prchá."

Když to Leukippé vyslechla, myslím, že měla radost, že jsem s tou ženou nic neměl. Prohlásila, že půjde do polí a vyhledá některé byliny, jestliže s tím bude Melité souhlasit, a odešla. Kdyby byla odmítla, myslela, že by jí Melité nevěřila. Proto jí to myslím slíbila. Melitě se ulevilo i jen tím, že se jí dostalo naděje. Příjemné věci nás těší i v nadějích, i když je k nim daleko.

23 Jakmile jsem se o tom dozvěděl, byl jsem dobré mysli a hledal jsem, jak se v nastávající noci vyhnout Melitě a jak bych se mohl sejít s Leukippou. Myslím, že i ona byla vedena stejnou snahou, aby se dostala sama do polí a vrátila se až večer. Melité jí dala přichystat vůz a šli jsme k obědu.

Sotva jsme zalehli ke stolu, nastal v mužské části domu náramný povyk a lidé se tam sbíhali. Vtom přiběhl bez dechu kdosi ze služebnictva a zvolal:

„Thersandros je živ a vrátil se!" Ten Thersandros byl Melitin manžel, o kterém myslela, že zahynul na moři. Spolu s ním přišli i někteří z jeho služebníků, kteří s ním byli na lodi, a vypravovali, jak se loď převrhla, jak z toho vyvázli a jak mysleli, že zahynou.

Sotva to služebník dořekl, v patách za ním vběhl dovnitř Thersandros. Cestou se o mně všechno dozvěděl a pospíchal, aby se mne zmocnil. Melité vyskočila v úžasu nad tou nepochopitelnou událostí a pokoušela se svého muže obejmout. On však ji ze všech sil hrubě odstrčil, podíval se na mě a zvolal:

„To je ten cizoložník!"

Přiskočil a udeřil mě do tváře vší silou svého hněvu. Potom mě popadl za vlasy, strhl mě na zem, skočil na mě a zasypal mě ranami. Byl jsem jako u vidění a nevěděl jsem, ani kdo ten člověk je, ani proč mě bije. Tušil jsem jen, že se děje něco strašného, a nebránil jsem se, ač jsem mohl. Když on se unavil bitím a já přemýšlením, vstal jsem a pravil jsem:

„Kdo jsi, člověče, a proč se mnou tak zacházíš?" On se rozhněval ještě více, že jsem se dokonce ozval, srazil mě znovu a volal, aby přinesli pouta na ruce i na nohy. Spoutali mě a zavedli do jakési komnaty.

24 Zatímco se toto dálo, ztratil jsem, aniž jsem to věděl, Leukippin dopis. Měl jsem jej přivázán na třásních plátna svého spodního šatu. Melité jej tajně sebrala. Obávala se totiž, aby to nebyl některý její dopis, který psala mně.

Když jej o samotě přečetla a našla v něm jméno Leukippino, byla velice vzrušena, neboť to jméno poznala. Nevěřila, že existuje, protože příliš často slyšela, že je mrtvá. Jakmile však četla dál a zvěděla ostatní obsah dopisu, pochopila celou pravdu. Zmítaly jí nejrůznější pocity, stud i hněv, láska i žárlivost. Styděla se před svým mužem, hněvala se na dopis, láska zase hněv uklidňovala a žárlivost znovu podněcovala lásku. Nakonec zvítězila láska.

25 Bylo k večeru, když Thersandros po přejití prvního hněvu vyběhl ven za kterýmsi ze svých přátel. Melité promluvila se strážcem, který mě měl na starosti, a vešla tajně ke mně. Jiné dva služebníky postavila před komnatu na stráž. Našla mě, jak ležím na zemi. Přistoupila ke mně a chtěla říci všechno najednou. Bylo jí vidět na tváři, co všechno chce povědět.

„Ó já nešťastná, neštěstí pro mě bylo, když jsem tě spatřila a hned od začátku se do tebe bezmezně zamilovala, jako bych vůbec neměla rozum! I když jsem nenáviděna, miluji toho, kdo mě nenávidí! I když mi působí bolest, lituji toho, kdo ji způsobil, a ani urážka mou lásku neuhasí. Dva lidé stojí proti mně, muž a žena. Jeden si ze mne již tak dlouho tropí šašky a druhá odešla, aby mi přinesla nápoj lásky. A já ubohá jsem nevěděla, že žádám lék proti sobě od své největší nepřítelkyně!" Při těch slovech mi hodila Leukippin dopis. Když jsem ho viděl a poznal, pojala mě hrůza a díval jsem se do země, jako bych byl usvědčen. Melité pokračovala dále ve svém tragickém přednesu:

„Běda mně ubohé! Kvůli tobě jsem ztratila manžela a pro zbytek života nemám ani tebe, byť jen proto, abych se na tebe mohla dívat, když ses nevzmohl na nic víc. Vím, že mě můj muž nenávidí a že mě pro tebe odsoudil jako cizoložnici, pro cizoložství bez výsledku, cizoložství bez milování, z něhož jsem získala jenom potupu. Jiné ženy mají za svou hanbu odměnu v tom, že dosáhly milostného ukojení, a já nešťastná jsem získala jen hanbu, a milostné opojení nikde. Ty nevěrný barbare, tys měl odvahu zničit tolik tě milující ženu, a přitom sám jsi otrokem Erótovým? Nebál ses jeho hněvu? Necítil jsi jeho žár? Neuctíval jsi jeho tajemství? Nezdrtily tě tyto oči, které tolik plakaly? Jsi horší než loupežník, protože toho slzy obměkčí. Nic tě nepohnulo ani k jednomu milostnému spojení, ani prosby, ani čas, ani objetí těl. Přijal jsi způsoby ze všech nejzpupnější, políbil jsi mě a vstal jsi, jako bys byl žena.

V čem se to podobá manželství? Vždyť jsi neležel vedle stařeny ani vedle ženy, která by odmítala tvá objetí, nýbrž

vedle ženy mladé a milující, a říká se, že i hezké. Ty eunuchu a bezpohlavní tvore, který krásu urážíš, modlím se modlitbu spravedlivou: ať ti to bůh lásky oplatí stejnou měrou ve tvé lásce k Leukippě." Po těchto slovech propukla v pláč.
26 Mlčel jsem a díval se k zemi. Po chvíli změnila tón řeči a pravila:

„To, co jsem řekla, miláčku, to mluvil hněv a zármutek. To, co ti řeknu teď, to praví láska. I když se hněvám, hořím, i když se mi dostává urážek, miluji. Dohodni se se mnou ještě teď a smiluj se. Již tě neprosím o mnoho dní a o trvalé manželství, o němž jsem já nešťastná s tebou snila. Postačí mi jediné objetí. Prosím tě o nepatrný lék na tak velikou nemoc, uhas trochu můj žár. Jestliže jsem ti neuváženě hrozila, odpusť mi, miláčku. Nešťastná láska dovede i šílet. Vím, že se chovám nevhodně, ale nestydím se za to, že jsem promluvila o tajných mysteriích lásky. Vím, že mluvím se zasvěcencem. Ty víš, co mi je. Střely boha lásky jsou pro jiné lidi neviditelné a sotva by kdo uměl ukázat, kde jsou rány. Pouze milující vědí o ranách, které stihly lidi v jejich postavení.

Mám už jen tento den a žádám od tebe splnění slibu. Vzpomeň na Ísidu a cti přísahy, které jsi před ní učinil. Chceš-li se se mnou pomilovat, jak jsi přísahal, neohlížej se ani na deset tisíc Thersandrů. Našel jsi Leukippu a nemůžeš vstoupit v manželství s jinou ženou — i v tom ti ráda ustoupím. Vím, že jsem přemožena, nežádám víc, než mohu dostat. Se mnou je všechno podivné, i mrtví znovu ožívají. Ó moře, tys mě sem bez úhony dopravilo a tím jsi mě zahubilo, neboť jsi sem proti mně dopravilo také dva mrtvé. Nestačí jen Leukippé — ale ta ať je živa, aby už nebyl Kleitofón smutný —, teď sem přibyl i divoký Thersandros. Před mýma očima jsi byl zbit a já nešťastná jsem ti nemohla pomoci, na tuto tvář, ó bohové, padaly rány. Myslím, že byl Thersandros slepý.

Prosím tě, Kleitofóne, pane můj (neboť jsi pánem mé duše), odevzdej se mi dnes poprvé a naposledy. Tato chvilka mi nahradí mnohé dni; Leukippu tím nezahubíš, ani nezpůsobíš, aby třeba zdánlivě zemřela. Nepodceňuj mou

lásku, neboť ti přinesla veliké štěstí, ona ti přece Leukippu vrátila. Kdybych se byla do tebe nezamilovala a nepřivedla tě sem, byla by pro tebe Leukippé ještě mrtvá. Osudu se přece dávají obětní dary. Když někdo najde poklad, uctí místo nálezu, zřídí oltář, přinese oběť a zemi ověnčí. Tys u mně našel poklad své lásky a nejsi vděčný za dobrodiní.

Považ, že k tobě mluví mými ústy bůh lásky: ‚Mně se tím zavděčíš, který jsem tě přivedl k mysteriím lásky; proto neodcházej od Melity, aniž jsi ji zasvětil, i její žár je mým žárem.' Poslechni ho a já se o tebe postarám. Sejmu ti hned pouta, ať se to Thersandrovi líbí, nebo ne; poskytnu ti útulek u svého přítele na tolik dní, kolik budeš chtít; zítra ráno očekávej, že za tebou přijde Leukippé. Říkala totiž, že bude přes noc sbírat byliny, aby je mohla sebrat za svitu měsíce. Tak se mi vysmívala, neboť jsem ji požádala jako Thessalku o nápoj lásky pro tebe. Co jsem měla dělat, když jsem už neměla jinou naději než hledat byliny a léky! To je přece útočiště nešťastně zamilovaných.

Obáváš-li se Thersandra, ten odběhl k nějakému svému příteli, utekl z domu na mě rozhněván. Myslím, že ho odtud vypudil nějaký bůh, abych se s tebou mohla naposledy setkat. Tedy se mi odevzdej!"
27 Vyslovivši tuto řeč (neboť bůh lásky i slovům naučí), rozvázala mi pouta, líbala mi ruce a kladla si je na oči i na srdce a pravila:

„Cítíš, jak skáče, jak se mocně třese strachem i nadějí a kéž také milostnou rozkoší! Podobá se, že tě prosí svým tepotem!"

Když mě zbavila pout a s pláčem objala, dostavily se u mne pocity celkem lidské a opravdu jsem se bál, aby se na mě bůh lásky nerozhněval. Pomýšlel jsem na to, že se Leukippé ke mně vrátila, a od Melity jsem chtěl potom odejít, a konečně že to, co učiním, nebude sňatek, nýbrž lék pro nemocnou duši Melitinu. Nebránil jsem se jejím objetím a opětoval jsem je.

A stalo se, co bůh lásky chtěl, a nepotřebovali jsme k tomu ani koberec ani cokoli jiného, co se pro milostné

spojení chystává. Bůh lásky si dovede pomoci sám a na místě ví, co si počít; kterékoli místo se mu hodí pro mysterie lásky. Nečekané milostné spojení bývá příjemnější nežli takové, na které se předem chystáme, neboť je v něm přirozená rozkoš lásky.

KNIHA ŠESTÁ

1 KDYŽ JSEM MELITU VYLÉčil, řekl jsem jí: „Jak mi zajistíš bezpečný útěk a to ostatní, co jsi mi slíbila o Leukkippě?"

„Pokud jde o Leukippu, nedělej si starosti," odpověděla. „To je, jako bys ji už měl. Oblékni se do mých šatů a zahal si tvář rouchem. Melanthó tě vyvede ke dveřím, které vedou na ulici, u těch dveří bude čekat chlapec, který má ode mne příkaz, aby tě doprovodil do domu, v němž najdeš Kleiniu a Satyra a kam za tebou přijde Leukippé."

Po těchto slovech na mně upravila šaty, jak je sama nosila, políbila mě a řekla: „V ženském šatě jsi ještě mnohem krásnější, takového Achillea jsem kdysi viděla na obrázku. Ten šat si, miláčku, ponech a schovej na památku a mně tu nech svůj. Když ho obléknu, bude to, jako bys mě objímal."

Také mi dala sto zlaťáků a zavolala Melanthó; to byla její nejdůvěrnější služka a čekala u dveří. Když vešla, řekla jí, co jsme spolu domluvili, a přikázala jí, aby se k ní vrátila, jakmile budu ze dveří venku.

2 Takovým způsobem jsem se dostal ven. Strážce komnaty ustoupil, jak mu pokynula Melanthó, protože mě považoval za svou paní. Prošel jsem neobývanou částí domu k jakýmsi postranním dveřím a tam se mne ujal chlapec, kterému to Melité přikázala. Byl to propuštěnec, který s námi plul na lodi a byl mi i z jiného důvodu zavázán.

Jakmile se Melanthó vrátila, zastihla strážce, jak právě zamkl komnatu, a přikázala mu, aby ihned otevřel. Strážce otevřel a Melanthó oznámila Melitě, že jsem se dostal ven. Melité strážce zavolala a ten samozřejmě užasl a stál beze slova, neboť spatřil něco, co vůbec neočekával, jako v onom přísloví — laň místo panny. Melité mu řekla:

„Protože jsem věděla, že bys asi nechtěl Kleitofóna propustit, proto bylo třeba tohoto úskoku; u Thersandra